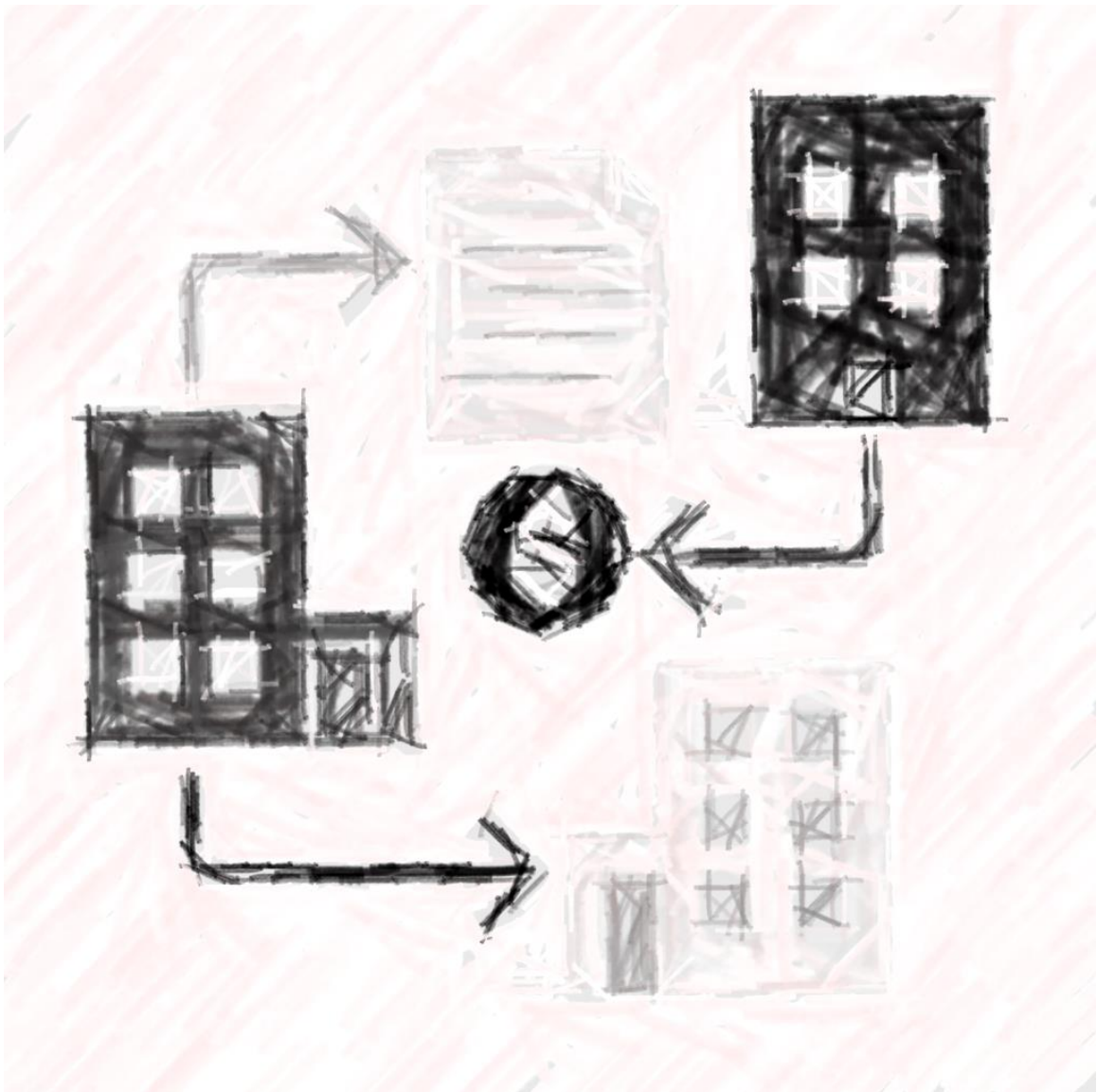

Hvad er udstrækningen af en vareleverandørs undersøgelsespligt, når betaling for leverancen kommer fra en tredjepart uden tilknytning til transaktionskæden?

What is the extent of a supplier's duty to investigate a transfer when the payment received is from a third party with no apparent connection to the underlying transaction?

Jacob Butler Christoffersen
Studienummer: 20206150

Kandidatafhandling med vejledning af
Anders Ørgaard

Abstract

The purpose of this thesis is to examine the extent to which a supplier is obliged to investigate a payment received from a third party with no visible connection to the underlying transaction.

The issue has gained increasing relevance considering recent cases where bankruptcy estates have uncovered fictitious invoice schemes involving invoice factories and complex corporate structures. These schemes often serve multiple purposes, including money laundering and VAT fraud, and require the involvement of actors at different stages. Consequently, the analysis draws on multiple legal domains, including VAT law, corporate law, money laundering regulation and tort law.

Given that the type of laundering operation analyzed is multi-layered, serving both as a method of concealing criminal proceeds and of committing VAT and tax fraud, it has been necessary to include perspectives across intersecting legal fields. This thesis relies on both Danish and EU legal sources. These include the Danish VAT Act, the VAT Directive, case law and general principles of tort law. Due to the multifaceted nature of the laundering operation, cross-disciplinary legal interpretation has been necessary to clarify the supplier's legal obligations when receiving payments from external sources.

The analysis concludes that no general duty to investigate applies solely because a third party has made the payment. However, if specific circumstances objectively indicate irregularities or risk, such a duty may arise. These circumstances include inconsistencies between invoices, order documentation and payment references, multiple third-party payers, or the absence of a legitimate commercial justification. Where such indicators are present, the supplier is required to conduct a basic verification of the link between the payment and the delivery, provided it can be done without substantial difficulty. If this

obligation is neglected in situations where it has arisen, and loss has occurred, the supplier may incur liability under tort law.

The thesis ultimately finds that the existence and extent of this duty must be assessed on a case-by-case basis. There is no exhaustive list of what constitutes relevant red flags, but recent case law suggests that the standard of expected diligence is gradually increasing. It remains for the courts, or possibly the legislature, to develop clearer criteria in future legal practice.

Indholdsfortegnelse

1. Introduktion:	5
1.1. Indledning:	5
1.2. Problemformulering	6
1.3. Afgrænsning	7
1.4. Metode	7
1.5. Kilder	8
1.5.1. EU-retlige retskilder	9
1.5.2. Danske retskilder	10
2. Hvidvaskmodellen – begreber, konstruktion og formål	12
2.1. Indledende bemærkninger	12
2.2. Hvidvaskbegrebet	13
2.3. Handelsbaseret hvidvask	14
2.4. Fakturafabrikker	15
2.5. Hvidvaskoperationen	18
3. De centrale momsregler	21
3.1. Indledende bemærkninger og momsens karakteristika	21
3.2. Moms som beskatning	24
3.2.1. Den afgiftspligtige "person"	25
3.2.2. Den betalingspligtige "person"	28
3.2.3. Afgiftspligtige transaktioner	29
3.3. Fradragsretten	34
3.3.1. Indledende bemærkninger	34
3.3.2. Betingelser for retten til fradrag	35
4. Erstatningsretten og erstatningskravet	39
4.1. De erstatningsretlige betingelser	40
4.1.1. Tab	41
4.1.2. Ansvarsgrundlag	42

4.1.3.	Kausalitet.....	44
4.1.4.	Adækvans.....	46
4.1.5.	Skadelidtes medvirken.....	48
4.1.5.1.	Egen skyld.....	49
4.1.6.	Erstatning inden for eller uden for kontrakt.....	51
4.1.7.	Flere skadevoldere	52
5.	Konkursens indtræden og erstatningskravets opståen.....	53
5.1.	Indtræden af konkurs	54
5.2.	Skattemyndighedernes krav	55
5.3.	Konkursboets erstatningskrav	59
5.3.1.	Rette sagsøgte	62
5.3.2.	Værneting for erstatningskravet.....	63
6.	Undersøgelsespligten ved tredjepartsbetalinger	66
6.1.	Den generelle undersøgelsespligt	67
6.2.	Undersøgelsespligten for en vareleverandør.....	69
6.2.1.	Indledende bemærkninger	69
6.2.2.	Indtræden af undersøgelsespligten.....	69
7.	Konklusion.....	80
8.	Litteraturliste	83
Bilag.....		86

1. Introduktion:

1.1. Indledning:

Hvidvask som fænomen kan spores tilbage til oldtiden, men begrebet fik først sin moderne betydning under 1920'ernes forbudstid i USA, hvor kriminelle anvendte legitime virksomheder som vaskerier til at skjule ulovlige indtægter.¹ I dag har globaliseringen og digitaliseringen gjort hvidvask til et globalt problem med alvorlige økonomiske og samfundsmæssige konsekvenser.

Hvidvasks metoder har udviklet sig markant over tid. Globaliseringens øgede internationale handel og etableringen af det indre marked i EU har skabt nye muligheder for kriminelle netværk til at skjule ulovlige midler gennem komplekse transaktionskæder. Digitalisering og fremkomsten af f.eks. kryptovaluta og neobanksystemer har yderligere gjort det muligt at anonymisere pengestrømme på måder, der udfordrer traditionelle kontrolmekanismer. I Danmark ser vi lignende tendenser, hvor fiktive fakturaer og tredjepartsbetalinger ofte bruges som led i økonomisk kriminalitet.

Det økonomiske omfang af hvidvask er betydeligt. Globalt anslås det, at mellem 2 % og 5 % af verdens BNP (715–1.870 mia. EUR) årligt hvidvaskes. I EU udgør mistænkelige transaktioner mellem 117–210 mia. EUR årligt, mens det i Danmark vurderes, at der årligt hvidvaskes op mod 68 mia. DKK.²

Den retlige bekæmpelse af hvidvask begyndte for alvor med EU's første hvidvaskdirektiv fra 1991, der fokuserede på finansielle institutioners rolle i forebyggelsen af hvidvask. I Danmark blev den første hvidvasklov vedtaget i 1993, og siden da er lovgivningen løbende blevet opdateret – senest med vedtagelsen af EU's 6. hvidvaskdirektiv som en del af AML-pakken i 2024, der dog endnu ikke er implementeret i national ret.³ Det 6. direktiv styrker EU's rammer for bekæmpelse af hvidvask ved at harmonisere definitionen af hvidvaskforbrydelser, udvide omfanget af strafferetligt ansvar, indføre strengere sanktioner og oprette en fælles hvidvaskmyndighed på tværs af medlemslandene.

¹ [Hvidvask en grundlæggende introduktion: Processen og metoderne.](#)

² <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/anti-money-laundering/> og <https://anklagemyndigheden.dk/da/ny-rapport-kortlaegger-risici-hvidvask-i-danmark>

³ Det bemærkes, at AML-pakken ikke skal implementeres i national ret før 2027.

Trods den omfattende regulering opstår der konstant nye og mere sofistikerede metoder til hvidvask, hvilket stiller store krav til både lovgivningens effektivitet og dens anvendelse i praksis. Et aktuelt problem, som danske kuratorer møder i konkursboer, er brugen af fiktive fakturaer og tredjepartsbetalinger til at sløre penges oprindelse.

Særligt i Danmark har kuratorer i konkursboer oplevet en stigning i sager, hvor fiktive fakturaer og tredjepartsbetalinger bruges som led i hvidvask. Disse konstruktioner skaber komplekse juridiske spørgsmål om betalingsmodtagerens undersøgelsespligt og værneting for krav om erstatning eller omstødelse.

Denne afhandling søger at bidrage til forståelsen af de juridiske udfordringer ved hvidvask gennem konkursboer ved at fastslå betalingsmodtagende selskabers undersøgelsespligt samt værneting for krav fra kuratorer. Dette er et område, hvor praksis stadig udvikler sig, og hvor der er behov for klare retningslinjer for at sikre effektiv håndtering af disse sager.

Afhandlingen vil tage afsat i handelsbaseret hvidvask. Samtidig er det afhandlingens formål at undersøge, hvornår man som betalingsmodtagende selskab har en undersøgelsespligt for betalinger, som kommer fra en tredjepart. Ligeledes er det afhandlingens formål at undersøge, hvorvidt de danske kuratorer har mulighed for at påberåbe sig dansk værneting for de civilretlige krav, som udspringer af den opdagede hvidvask i konkursboer.

1.2. Problemformulering

Med udgangspunkt i ovenstående iagttagelser, udgør hvidvask et komplekst og globalt problem, der påvirker både økonomisk stabilitet og retssikkerhed. I Danmark står kuratorer i konkursboer over for særlige udfordringer i forbindelse med fiktive fakturaer og tredjepartsbetalinger, som ofte anvendes til at sløre pengestrømme. Disse metoder rejser væsentlige juridiske spørgsmål om betalingsmodtagende selskabers undersøgelsespligt og værneting for krav fra konkursboet.

Denne afhandling undersøger derfor følgende problemstilling: *Fiktive fakturaer og hvidvask i konkursboer – Hvad er udstrækningen af en vareleverandørs undersøgelsespligt, når betaling for leverancen kommer fra en tredjepart uden tilknytning til transaktionskæden?*

Ved at analysere denne problemstilling søger afhandlingen at bidrage til en bedre forståelse af de juridiske rammer for håndtering af hvidvask i konkursboer og skabe klarhed om relevante civilretlige udfordringer.

1.3. Afgrænsning

Nærværende afhandling tager udgangspunkt i situationer, hvor en leverandør af varer modtager betaling for leverancen fra en tredjepart uden tilknytning til den underliggende transaktion, og hvor denne betaling stammer fra et selskab involveret i hvidvaskaktiviteter. Fokus rettes mod en vareleverandørs eventuelle pligt til at undersøge de nærmere omstændigheder for betalingen. Afhandlingen afgrænses herefter således:

- **Afgrænsning af omstødelsesretlige problemstillinger:** Afhandlingen afgrænses fra omstødelsesretlige problemstillinger. Fokus rettes primært mod undersøgelsespligten og indirekte mod det erstatningskrav, som et konkursbo måtte rejse mod en vareleverandør. Eventuelle omstødelseskrav, der kunne opstå som følge af hvidvasktransaktioner, vil således ikke blive behandlet.
- **Udelukkelse af det strafferetlige aspekt:** Afhandlingen afgrænses fra det strafferetlige aspekt i sin helhed. Spørgsmål vedrørende strafudmåling eller individuel skyldvurdering behandles ikke. Henvisninger til straffelovens § 290 a om hvidvask vil alene forekomme, hvor det er nødvendigt for at klarlægge hvidvaskbegrebet, og relevante strafferetlige betragtninger inddrages kun, hvis det er nødvendigt for forståelsen af de civilretlige forhold.

1.4. Metode

I denne afhandling tages der udgangspunkt i den retsdogmatiske metode, som anvendes til at beskrive og analysere retsregler, med henblik på at fastslå retstilstanden og dermed gældende ret på et givet område.⁴ Metoden indebærer en systematisk gennemgang af retsreglerne, med henblik på at fastlægge de retlige normer, der er gældende inden for det

⁴ Munk-Hansen, Carsten, *Retsvidenskabsteori*, s. 211 f

relevante retsområde.⁵ Den retsdogmatiske tilgang søger således at skabe en struktur, sammenhæng og systematisering af de eksisterende regler ved at identificere centrale principper og sammenhænge mellem forskellige retsområder.

En væsentlig del af retsdogmatisk metode består i at foretage en systematisering af retsreglerne for at klarlægge deres indbyrdes relationer samt deres anvendelse i praksis. Formålet med denne systematisering er ikke alene at beskrive gældende ret, men også at identificere ligheder og forskelle mellem forskellige juridiske områder.⁶ Dette gør det muligt at udlede generelle retlige principper, der kan anvendes på tværs af retsområderne.

Det er vigtigt at understrege, at retsdogmatisk metode adskiller sig fra den juridiske metode, idet den retsdogmatiske metode ikke fokuserer på at løse et konkret retligt problem.⁷ I stedet lægges vægten på en teoretisk analyse af retsreglernes indhold, rækkevidde og eventuelle uklarheder.⁸ Retsdogmatisk metode har således til formål at skabe overblik over de eksisterende retlige rammer og samtidig belyse områder, hvor der kan være tvivl eller uenighed om fortolkningen af reglerne.

1.5. Kilder

Retskilder er skrevne regler og uskrevne principper, der samlet udgør grundlaget for at fastslå retsstillingen i en given situation.⁹ I nærværende afhandling inddrages de retskilder, der er relevante for at fastlægge den retstilstand, som afhandlingens problemformulering angår. Retskilderne kan opdeles i fire hovedgrupper. De fire hovedgrupper er lovgivning og andre generelle regler, retspraksis, sædvaner og forholdets natur.¹⁰

I afhandlingen tages der afsæt i nation ret. Samtidig vil der blive inddraget EU-ret i det omfang, det findes relevant for enten retstilstanden eller forståelsen for den i afhandlingen relevante problemstilling.

⁵ Blume, Peter, *Retssystemet og juridisk metode*, s. 192

⁶ Evald, Jens, *Juridisk teori, metode og videnskab*, s. 204

⁷ Munk-Hansen, Carsten op. Cit., s. 211 f

⁸ Ibid.

⁹ L. Hansen, Lone og Erik Werlauff, *Den juridiske metode*, s. 107

¹⁰ Evald, Jens, op. Cit., s. 34 f

1.5.1. EU-retlige retskilder

EU-ret udgør en del af den danske ret, og er i afhandlingen anvendt for at fastlægge retstilstanden på områder, hvor der foreligger en fælles EU-retlig regulering.¹¹ De EU-retlige retskilder indgår i et retskildehierarki, som omfatter primærret, bindende sekundær regulering, soft law, praksis og folkeret, EU er part i.¹² Blandt de bindende sekundære retskilder indgår EU-direktiver, som medlemsstaterne skal implementere i national ret i medfør af Traktaten om Den Europæiske Unions Funktionsmåde (TEUF) artikel 288, stk. 3.¹³ Et direktiv har ikke direkte retsvirkning for borgeren, men en medlemsstat skal sikre indførelse af reglerne i et direktiv i national ret.¹⁴

I afhandlingen anvendes Rådets direktiv 2006/112/EF af 28. november 2006 om det fælles merværdiafgiftssystem (momssystemdirektivet) som retskilde. Direktivet har til formål at harmonisere medlemsstaternes momsregler, og er i dansk ret implementeret i momsloven. Momssystemdirektivet bidrager til forståelsen af de forhold, der gør sig gældende ved momssvig, herunder det tab, som opstår for skattemyndighederne, når en fakturafabrik og en fakturakøber indgår i fiktive transaktioner som led i hvidvask.

Desuden indgår forordning EP/RfO 1215/2012, for at fastslå de værnetingsregler, der er af betydning for forståelsen af afhandlingen som helhed.¹⁵ En EU-forordning er som udgangspunkt almen gyldig og gældende i enhver medlemsstat, jf. TEUF art. 288, stk. 2. En forordning skaber derfor en ret og pligt for enhver adressat, ligesom en forordning skal anvendes af de danske domstole.¹⁶ Danmark har overfor EU imidlertid et retsforbehold vedrørende det civilretlige samarbejde. Forordningen er derfor ikke gældende som EU-retsakt, men er gennemført i dansk lov, som følge af den indgåede parallelaftale mellem Danmark og EU.

¹¹ Ibid., s. 287 f.

¹² D. Tvarnø, Christina og Ruth Nielsen, *Retskilder og retsteorier*, s. 139

¹³ Munk-Hansen, Carsten op. Cit., s. 289 ff.

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Bedre kendt som Bruxelles I-forordningen eller Domsforordningen

¹⁶ L. Hansen, Lone og Erik Werlauff, op. Cit., s. 1

EU-domstolens praksis anvendes i afhandlingen, for at skabe klarhed over fortolkningen af en anvendt forordning eller direktiv. EU-domstolens opgave i den henseende er at give et præjudicielt svar til en domstol i en medlemsstat.¹⁷ EU-domstolens praksis adskiller sig i det væsentligste fra dansk retspraksis ved, at det er en national domstol, der indbringer et spørgsmål for EU-domstolen. Parter i en retssag kan ikke selv forelægge spørgsmål for EU-domstolen¹⁸. EU-Domstolens praksis medvirker i afhandlingen til at sikre en korrekt og sammenhængende anvendelse af EU-retten.

1.5.2. Danske retskilder

I afhandlingen anvendes lovgivning ikke som den primære retskilde ved behandling af problemstillingen, da en sådan regulering ikke eksisterer. Lovgivning er generelt væsentlig som retskilde, da lovgivning forpligter borgere, regulerer retsstillingen og umiddelbart skaber en ret og pligt enhver adressat.¹⁹ Loven indtager derfor en særlig retskildemæssig status, da loven er øverst i retskildehierarkiet og har forrang fremfor andre retskilder.²⁰ Lovgivning anvendes i afhandlingen for at fastlægge retstilstanden på tværgående retsområder, som i et vist omfang er væsentlige for problemstillingen, eller som i hvert fald er relevante for forståelsen af afhandlingens helhed. Herunder anvendes f.eks. momsloven for at klarlægge, hvordan skattemyndighederne lider tab, som følge af en hvidvaskoperation.

Retspraksis er for afhandlingen helt central, da afhandlingens problemstilling endnu ikke er reguleret i lovgivning eller indgående behandlet i litteraturen. Afhandlingen forsøger at klarlægge en endnu ikke fastlagt retstilstand, hvortil retspraksis udgør et væsentligt element i forståelsen heraf. Ved inddragelse af retspraksis må der nødvendigvis tages højde for præjudikatværdien af de enkelte afgørelser. Der henses i den forbindelse til, at alle afgørelser, som er anvendt i afsnit 5, i hovedsagen angår samme faktum, hvilket kan

¹⁷ Ibid., s. 95 ff.

¹⁸ Ibid., s. 96.

¹⁹ Munk-Hansen, Carsten, *Retsvidenskabsteori*, op. Cit., s. 263 f.

²⁰ Ibid.

svække afgørelsernes præjudikatværdi, da afgørelserne fremstår modstridende.²¹

Samtidig er der i afhandlingen taget højde for, at afgørelserne alle er afsagt af en Byret.

Byretternes afgørelse er ikke uden præjudikatværdi, men indgår ikke i fastlæggelsen af retstilstanden, på samme måde, som en afgørelse afsagt af Landsretten eller Højesteret.²²

Imidlertid må afhandlingens afgørelser tillægges højere retskildemæssig betydning end generelle byretsafgørelser på etablerede retsområder, da der ikke foreligger andre afgørelser på området afsagt af en højere instans.

Retssædvaner inddrages i afhandlingen, og anvendes i forbindelse med behandlingen af de ulovregulerede erstatningsbetingelser. En retssædvane betegnes som en handlemåde, der har været fulgt almindeligt, stadig og længe, uden en følelse af at være retligt forpligtet hertil.²³ En retssædvane vil generelt have samme retsvirkning som en lov. En retssædvane fremkalder samme ret og pligt som skreven lovgivning, og udgør derfor en væsentlig rolle på områder, hvor retstilstanden udspringer af en retssædvane.

Retssædvaner bruges især i afsnit 3.1.2.1 ved behandling af culpabedømmelsen, da denne er at anse for en retssædvane.²⁴

Afslutningsvist er der i afhandlingen anvendt retslitteratur. Der er enighed om, at retslitteraturen ikke er at betragte som en retskilde.²⁵ Dette skyldes, at forfatteren savner legitimitet til at fastlægge gældende ret.²⁶ Retslitteraturen kan fungere som støtte for afgørelser ved at identificere relevante hensyn inden for et retsområde, formulere retlige argumenter, sammenfatte regler på baggrund af f.eks. retspraksis eller fremhæve videnskabelige resultater. Derimod tillægges rent subjektive meningstilkendegivelser ikke selvstændig retlig betydning.²⁷ I afhandlingen anvendes retslitteraturen som supplerende

²¹ D. Tvarnø, Christina og Ruth Nielsen, op. Cit., s. 165

²² Ibid., s. 169

²³ L. Hansen, Lone og Erik Werlauff, op. Cit., s. 139 f.

²⁴ Ibid., s. 137 f.

²⁵ Munk-Hansen, Carsten, *Den juridiske løsning: Introduktion til den juridiske metode*, s. 80.

²⁶ Munk-Hansen, Carsten, *Retsvidenskabsteori*, op. Cit., s. 397 f.

²⁷ Munk-Hansen, Carsten, *Den juridiske løsning: Introduktion til den juridiske metode*, op. Cit., s. 80.

kilde til at belyse det relevante retsområde nærmere, idet den ofte fremhæver de centrale hensyn, der gør sig gældende inden for området.

2. Hvidvaskmodellen – begreber, konstruktion og formål

2.1. Indledende bemærkninger

I nærværende afhandling undersøges én central og aktuel juridisk problemstilling: Afhandlingen søger at fastslå udstrækningen af en vareleverandørs undersøgelsespligt, når betaling for leverancen kommer fra en tredjepart uden tilknytning til den underliggende transaktionskæde, og hvor den betalende tredjepart er involveret i hvidvaskaktiviteter.²⁸ Samtidig behandles de udfordringer, der opstår, når et konkursbo efterfølgende søger at gøre civilretlige krav gældende mod vareleverandøren, idet det forudsættes, at vareleverandøren er taget under konkursbehandling. Sidstnævnte udfordringer er ikke afhandlingens hovedfokus, men bidrager til forståelsen af en hvidvaskoperation, og de udfordringer, de danske kuratorer står med ved behandling af et konkursbo, der har været involveret i hvidvask.

For at muliggøre en fyldestgørende behandling af afhandlingens problemstillinger er det nødvendigt at opnå en klar forståelse af de mekanismer, der kendetegner hvidvaskoperationer. Særligt er det væsentligt at belyse, hvordan tredjepartsbetalinger, fakturafabriker og handelsbaseret hvidvask interagerer i praksis. En sådan forståelse er afgørende for at kunne vurdere, hvornår og i hvilket omfang en vareleverandør kan anses for at have en undersøgelsespligt i forbindelse med modtagelse af betalinger fra tredjemand. Derfor indledes afhandlingen med en gennemgang af de relevante begreber og strukturer, der danner grundlag for den efterfølgende retlige vurdering.

²⁸ Se afsnit 1.2 om problemformulering og 1.3 om afgrænsning.

2.2. Hvidvaskbegrebet

For at etablere en fælles forståelse af begrebet *hvidvask*, er det nødvendigt at undersøge definitionerne i både lovgivningen og hos relevante myndigheder.

Hvidvasklovens § 3, nr. 3 definerer hvidvask som:

1. Ubertigtet at modtage eller skaffe sig eller andre del i økonomisk udbytte eller midler, der er opnået ved en strafbar lovovertrædelse.
2. Ubertigtet at skjule, opbevare, transportere, hjælpe til afhændelse eller på anden måde efterfølgende virke til at sikre det økonomiske udbytte eller midlerne fra en strafbar lovovertrædelse.
3. Forsøg på eller medvirken til sådanne dispositioner.

Straffelovens § 290 a fastlægger begrebet *hvidvask* som (mine fremhævninger):

For hvidvask straffes (...) den, der konverterer eller overfører penge, som direkte eller indirekte er udbytte af en strafbar lovovertrædelse, for at skjule eller tilsløre den ulovlige oprindelse.

Fælles for definitionerne er, at de ikke nødvendigvis forudsætter kendskab til den præcise forudgående kriminalitet (førforbrydelsen). Det bemærkes dog, at der findes tilfælde, hvor der er tale om hvidvask i hvidvasklovens forstand, men hvor der ikke er tale om hvidvask i straffelovens forstand, f.eks. ved insiderhandel.²⁹

Ifølge Skattestyrelsen indebærer hvidvask at sikre sig et økonomisk udbytte fra aktiviteter såsom narkotikahandel, menneskesmugling, våbensmugling, røveri eller økonomiske forbrydelser som underslæb, kædesvig, skatteunddragelse, bedrageri, korruption eller

²⁹ Hvidvasksekretariatet, *Den nationale risikovurdering af hvidvask*, s. 12 f. - <https://hvidvask.dk/udgivelser-om-hvidvask/den-nationale-risikovurdering-2022>

insiderhandel.³⁰ Skattestyrelsens definition fremhæver således specifikke typer af kriminalitet som kilde til det ulovlige udbytte.

Skattestyrelsen lægger derfor vægt på den økonomiske gevinst ved hvidvask gennem forskellige former for økonomisk kriminalitet, mens de juridiske definitioner i hvidvaskloven henholdsvis straffeloven i højere grad fokuserer på handlingerne forbundet med at skjule eller legitimere midlernes oprindelse.

Sammenfattende kan hvidvask defineres som: *Enhver handling, hvorved udbytte fra en strafbar handling søges skjult, sløret eller integreret i den lovlige økonomi, således at det fremstår som lovligt erhvervet.*

2.3. Handelsbaseret hvidvask

I forlængelse af definitionen af *hvidvaskbegrebet* må det være væsentligt ligeledes at få fastlagt definitionen på *handelsbaseret hvidvask*, idet handelsbaseret hvidvask ofte indebærer brug af fiktive fakturaer, tredjepartsbetalinger og komplicerede selskabskonstruktioner på tværs af jurisdiktioner.³¹

Handelsbaseret hvidvask er en metode, hvor kriminelle misbruger virksomhedskonstruktioner og internationale handelsstrukturer til at skjule og flytte udbytte fra ulovlige aktiviteter.³² Handelsbaseret hvidvask defineres af Financial Action Task Force (FATF) som *“the process of disguising the proceeds of crime and moving value through the use of trade transactions in an attempt to legitimise their illegal origin”*.³³

Det er i denne henseende relevant at sondre mellem *handelsrelateret kriminalitet* (trade-related predicate offences) og *handelsbaseret hvidvask* (trade-based money laundering). FATF præciserer forskellen mellem handelsrelateret kriminalitet og handelsbaseret hvidvask

³⁰ <https://sktst.dk/skattekontrol/hvidvask>

³¹ Hvidvasksekretariatet, *Handelsbaseret hvidvask*, s. 1 ff. - <https://hvidvask.dk/udgivelser-om-hvidvask/temarapporter>

³² Ibid.

³³ Financial Action Task Force, *TRADE-BASED MONEY LAUNDERING*, s. 1 ff. - <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/brochures/Handout-Trade-Based-Money-Laundering-Private-Sector.pdf>

således, at *“ The aim of trade-based money laundering – unlike trade-related predicate offences – is not the movement of goods, but rather the movement of money, which the trade transactions facilitate”*. Hvor førstnævnte handler om at flytte varer, omhandler handelsbaseret hvidvask alene at *flytte værdier*.³⁴

Tredjepartsbetalinger kan indgå som en integreret del af handelsbaseret hvidvask, hvor betaling for en vare eller ydelse sker fra en anden part end den kontraktuelle køber. Tredjepartsbetalinger kan således være en del af et omfattende handelsbaseret hvidvask-setup, hvor en vare eller ydelse bestilles og leveres mellem to parter, mens betalingen foretages af en tredjepart. Tredjepartsbetalinger anvendes ligeledes som led i at flytte ulovlige midler over landegrænser.³⁵

2.4. Fakturafabriker

En central metode inden for handelsbaseret hvidvask er anvendelsen af en såkaldt fakturafabrik. En fakturafabrik er en virksomhed, som systematisk udsteder fiktive fakturaer for varer eller tjenesteydelser, der aldrig leveres. Der er således tale om fakturaer uden faktisk realitet. En fakturafabriks leverance vil typisk bestå af en tjenesteydelse, da det er vanskeligt at efterprøve, om en sådan ydelse faktisk er leveret, som angivet på en udstedt faktura. Fakturafabrikken udsteder fiktive fakturaer til en anden virksomhed, som betegnes fakturakøber.³⁶

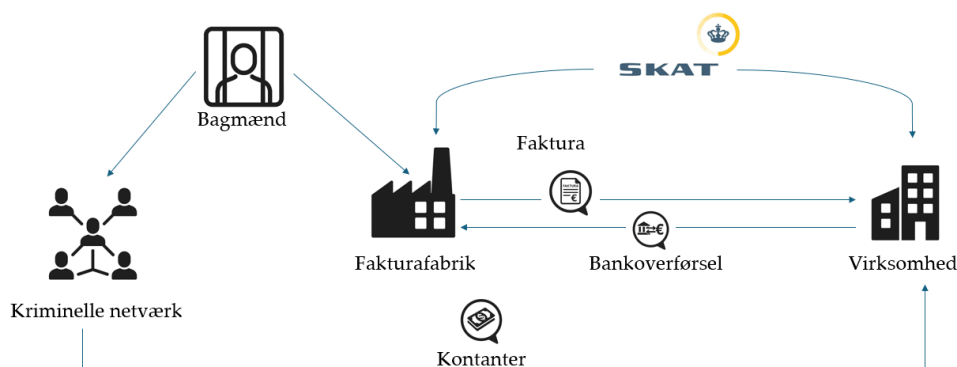
Formålet er at legitimere ulovlige midler og facilitere moms- og skatteunddragelse ved at opnå uberettigede moms- og skattefradrag.³⁷ Fakturafabrikerne opererer ofte gennem forskellige selskabskonstruktioner. Til illustration se *figur 1* nedenfor.

³⁴ Hvidvasksekretariatet, *Handelsbaseret hvidvask*, op. Cit., s. 2 - <https://hvidvask.dk/udgivelser-om-hvidvask/temarapporter>

³⁵ Hvidvasksekretariatet (Temarapport 2024). *Tredjepartsbetalinger – en overset hvidvaskkanal?* s. 1 ff. - <https://hvidvask.dk/-/media/mediefiler/hvidvask/hvidvask-da/dokumenter/udgivelser/temarapporter/tredjepartsbetalinger-2024.pdf>

³⁶ Ibid.

³⁷ Danmarks Nationalleksikon og Den Danske Ordbog, *definition af fakturafabrik* - <https://lex.dk/fakturafabrik> og <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=fakturafabrik>

Figur 1

Figur 1 illustrerer en fakturafabriks rolle i en "simpel" hvidvaskoperation. Figuren afbilder udelukkende fakturafabrikkens funktion og placering i Danmark, hvor både fakturafabrikken og den fakturakøbende virksomhed er placeret inden for landets grænser.³⁸

Som anført i afsnit 2.3. om handelsbaseret hvidvask, er formålet at flytte midler med ulovlig oprindelse ud af Danmark. De beløb, som fakturafabrikken gennem bankoverførsel modtager fra fakturakøberen, viderekanaliseres til modtagere uden for Danmark. De indkomne midler anvendes af fakturafabrikken til at afregne betaling for varer, som reelt er leveret til en varemodtager af en udenlandsk leverandør. Fakturafabrikken fungerer dermed ikke som en part i den underliggende kontraktuelle transaktion, men foretager betalingen på vegne af varemodtager. Denne form for betaling betegnes som en *tredjepartsbetaling*. Til illustration se figur 2 nedenfor.

³⁸ Hvidvasksekretariatet, *Handelsbaseret hvidvask*, op. Cit., s. 2 ff. og Hvidvasksekretariatet, *Tredjepartsbetalinger – en overset hvidvaskkanal?* op. Cit., s. 1 f.

Figur 2 viser en fuldt udfoldet hvidvaskkonstruktion, hvoraf det fremgår, at en fakturafabrik gennemfører en eller flere betalinger til en vareleverandør i Europa som afregning for en leverance, der sendes til en udenlandsk varemottager. Fakturafabrikken foretager her en tredjepartsbetaling.

Side 17 af 88

overtaget af kriminelle bagmænd. Dette gøres, for at sløre hvidvaskaktiviteterne, da en del af den legitime drift fortsættes. Det gør, at hvidvaskaktiviteterne ikke virker så mistænkelige, da der også indgår reel drift. Derudover er det nødvendigt, at fakturafabrikken har adgang til kontanter. Afslutningsvist vil der i en fakturafabrik være indsat en stråmandsdirektør.

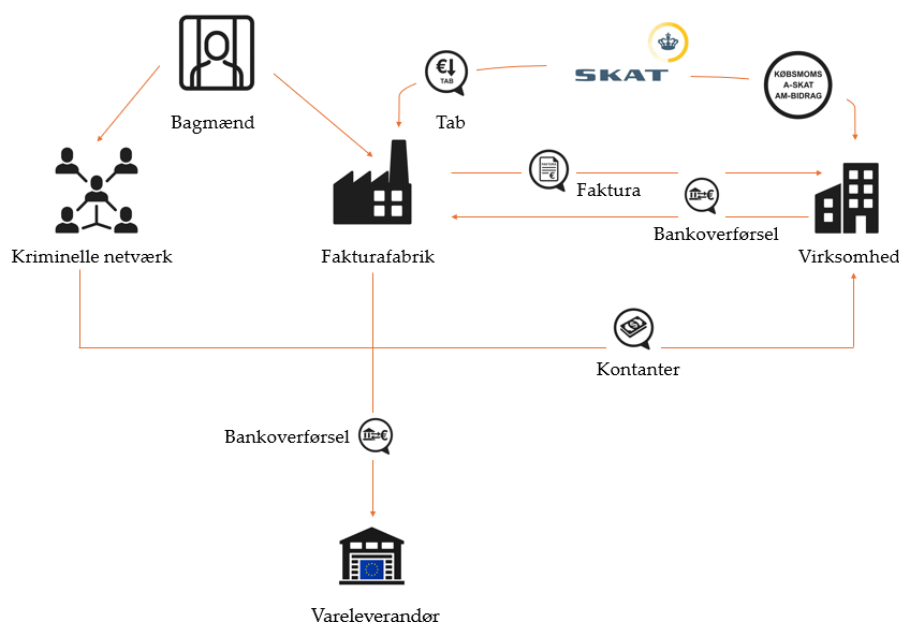
De typiske indikatorer på, at et selskab har været misbrugt som fakturafabrik er, at der er tale om en momsregistreret mindre virksomhed, med et betydeligt antal transaktioner. De udstedte fakturaer er kortfattede og uden yderligere specifikation. Der er ofte få eller ingen ansatte. Som nævnt er der indsat en stråmandsdirektør, og virksomheden har typisk postkasse-adresse. De indgående transaktioner på fakturafabrikkens bankkonto vil primært være fra danske virksomheder, hvorimod de udgående transaktioner vil være til europæiske vareleverandører.

2.5. Hvidvaskoperationen

Som anført i afsnit 2.2. om hvidvaskbegrebet kan hvidvask defineres som enhver handling, hvorved udbytte fra en strafbar handling søges skjult, sløret eller integreret i den lovlige økonomi, således at det fremstår som lovligt erhvervet. Udbytte fra en strafbar handling kan f.eks. være udbytte fra narkotikahandel, svindel og anden organiseret kriminalitet. Hvidvask forudsætter derfor et kontant "cashflow" fra et kriminelt netværk.

En fakturafabrik indtager en todelt rolle i hvidvaskoperationen, da fakturafabrikken bidrager til 1) hvidvask af ulovlige midler og 2) moms- og skatteunddragelse. Det betyder, at fakturafabrikken i sig selv faciliterer hvidvask af udbytte, som stammer fra en strafbar handling samt aktivt medvirker til moms- og skatteunddragelse.

Formålet med hvidvask er at skjule og integrere penge fra ulovlige aktiviteter i det finansielle system, så de fremstår lovligt tjent og herefter kan bruges uden mistanke om den ulovlige oprindelse. Formålet med en fakturafabrik er at facilitere hvidvask samt foretage moms- og skatteunddragelse. Til illustration se *figur 3* nedenfor.

Figur 3

Da fakturafabrikken indtager en todelt rolle i en hvidvaskoperation, er det også nærliggende at betegne en hvidvaskoperation som en todelt operation, der dog overordnet tjener samme formål. Del ét vil bestå af den transaktion, der foreligger mellem en fakturafabrik og en fakturakøber. Denne transaktion foregår udelukkende i Danmark. Del to består af det transaktionsmønster, der foreligger mellem en fakturafabrik, en vareleverandør og en varemodtager. Denne transaktion sker på tværs af landegrænser, da fakturafabrikken er placeret i Danmark, vareleverandøren er placeret i Europa og varemodtageren er beliggende i Mellemøsten.

Første del af en hvidvaskoperation fungerer ved, at en fakturafabrik udsteder en faktura til en virksomhed (fakturakøber) for en ydelse. Ydelsen kan være en serviceydelse, herunder rengøring, vagtservice eller lignende. Fakturafabrikken leverer aldrig den ydelse, som er angivet på fakturaen, da fakturaen er uden faktisk realitet. Fakturakøberen betaler efterfølgende den udstedte faktura ved at foretage en bankoverførsel til fakturafabrikken. Transaktionen afsluttes ved, at fakturakøberen modtager et kontantbeløb, som svarer til

fakturaens pålydende fratrullet en provision. Fakturafabrikken har efterfølgende modtaget beløbet angivet på fakturaen på deres bankkonto, og fakturakøberen har modtaget et kontantbeløb.

Eksempel: *En fakturakøber henvender sig til en fakturafabrik med henblik på at købe en fiktiv faktura. Fakturafabrikken udsteder herefter en fiktiv faktura for en serviceydelse, som ikke leveres. Fakturaens pålydende er 200.000 kroner. Fakturakøberen betaler herefter 200.000 kroner til fakturafabrikken bankkonto. Fakturafabrikken afleverer herefter 195.000 kroner i kontanter til fakturakøberen, som svarer til fakturaens pålydende fratrullet en provision på 2,5%.*

De centrale elementer i denne del af en hvidvaskoperation er først og fremmest, at den faktura, som en fakturafabrik udsteder til en fakturakøber, er momsbelagt. Når fakturaen er momsbelagt, giver det fakturakøberen mulighed for at foretage fradrag for købsmoms, selvom transaktionen ikke er fradragsberettiget, hvilket er det første delelement i den omfattende moms- og skattesvindel.³⁹ Det bemærkes også, at der her opstår en forpligtelse for fakturafabrikken til at svare salgsmoms. Fakturafabrikken indberetter og betaler ikke salgsmomsen. Det andet centrale element vedrører det kontante beløb, som fakturakøberen modtager. Fakturakøberen anvender kontanterne til at foretage "sort aflønning" af dennes ansatte. Det medfører, at fakturakøberen hverken afregner arbejdsmarkedsbidrag eller A-skat, hvilket er det andet delelement den omfattende moms- og skattesvindel.

Den anden del af hvidvaskoperation består i en udførelse af de transaktioner, som foretages på tværs af landegrænser. Transaktionen består i, at en varemodtager, der typisk er beliggende i Mellemøsten, indgår en aftale med en vareleverandør, der typisk er beliggende i Europa. Vareleverandøren modtager herefter betaling for leverancen til varemodtageren af en fakturafabrik. Afslutningsvist vil de kriminelle bagmænd modtage penge fra en varemodtager gennem en formidler. Transaktionen er således fuldendt, og de kriminelle bagmænd er herefter blevet beriget, jf. figur 2.

³⁹ De nærmere regler om moms fradragsret gennemgås nedenfor i afsnit 3.

En vareleverandør har ikke et krav på betaling mod en fakturafabrik. Fakturafabrikken modtager i øvrigt ikke en modydelse. Tredjepartsbetalinger indgår ofte alene som delbetaling for en større betaling for en leverance. Fakturafabrikken har heller ikke en forretningsmæssig begrundelse for at foretage tredjepartsbetalingen, hverken henset til en udenlandsk vareleverandør eller en udenlandsk varemodtager. Der foreligger i øvrigt ikke en synlig sammenhæng mellem hverken fakturafabrikken og vareleverandøren eller mellem fakturafabrikken og varemodtageren. Fakturafabrikken har ingen sammenhæng til det underliggende skyldforhold. Formålet er alene misbrug og hvidvask, ved at skjule og integrere penge fra ulovlige aktiviteter i det finansielle system.

3. De centrale momsregler

3.1. Indledende bemærkninger og momsens karakteristika

Danmark var det første land i verden til at indføre et egentligt momssystem, med indførelse af lov nr. 102 af 31. marts 1967 om almindelig omsætningsafgift med ikrafttræden den 3. juli 1967. Siden lovens ikrafttrædelse, har moms som beskatningsform fundet indpas i mere end 160 landes skattesystemer. En forbruger oplever i daglig tale moms som et fordyrende element ved køb af de fleste varer og tjenesteydelser, som er tilgængelige for forbrugeren. Denne opfattelse er i harmoni med momsens grundlæggende karakter som skat på alt privatforbrug.⁴⁰Moms er i sin helhed et udtryk for en forbrugsbeskatning, der som ovenfor nævnt indebærer beskatning af alt privatforbrug. Det væsentlige herved er, at moms som nævnt er en beskatning af alt *privatforbrug*. Dette indebærer, at moms som udgangspunkt ikke belaster det erhvervsrelaterede forbrug. Det overordnede formål med moms er således at generere skatteindtægter fra den endelige aftager eller bruger af et bestemt produkt (slutbrugeren), uden at påvirke hverken forbrugeren eller virksomhedens beslutning eller ageren.⁴¹

⁴⁰ Standet Jepsen, Anders og Casper Bjerregaard Eskildsen m.fl., (2024). *Momsretten*, s. 23 ff.

⁴¹ Ibid.

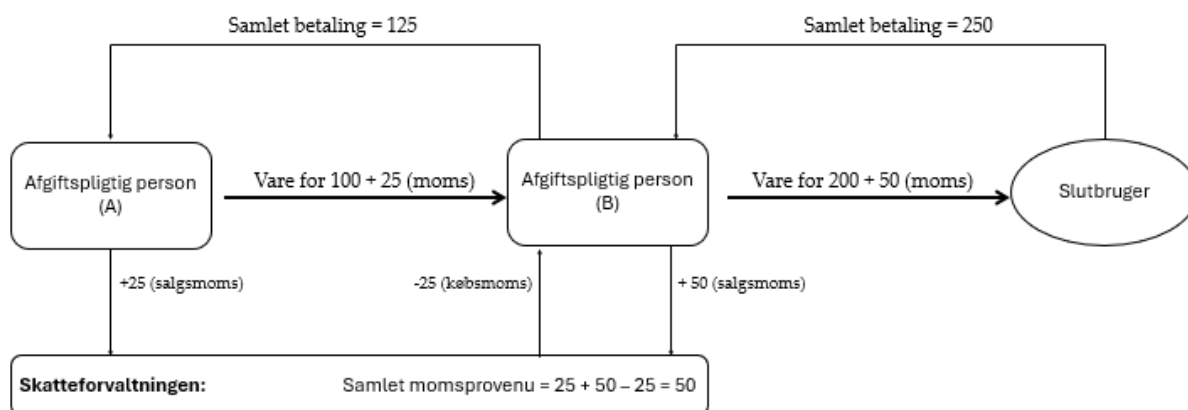
Enhver erhvervsrelateret omsætning af varer og ydelser er momsbelagt. Moms opgøres som en fastsat procentdel af det faktiske vederlag, der opkræves af en erhvervsdrivende for den enkelte momspligtige transaktion. Momsen afregnes efterfølgende til staten. En erhvervsdrivende har i øvrigt fuld fradragsret for den moms, som den erhvervsdrivende har betalt ved indkøb af varer og ydelser til brug for gennemførelse af sine momspligtige transaktioner⁴². Dette stemmer overens med det ovenfor anført om, at moms som udgangspunkt er en forbrugsbeskatning, som ikke har til formål hverken at belaste det erhvervsrelaterede forbrug eller en virksomheds ageren.

Det ovenfor anførte beskriver de for momsen karakteristiske træk. En skat, der besidder de anførte karakteristika, udgør en generel, indirekte og flerleddet forbrugsbeskatning. Det generelle består i, at moms som udgangspunkt er pålagt samtlige varer og ydelser. Moms er en indirekte skat, da moms ikke opkræves hos det egentlige skattesubjekt, men derimod hos den enkelte virksomhed i hvert led af omsætningskæden, frem mod den endelige forbruger, som er det egentlige skattesubjekt. Moms som beskatning er flerleddet, da der opkræves og afregnes moms i alle omsætningsled. Moms er en forbrugsbeskatning, da erhvervsdrivende opnår fuld fradragsret, hvilket medfører, at moms som udgangspunkt udelukkende resulterer i en beskatning af værdien af det endelige private forbrug i sidste led i omsætningskæden.⁴³

Til illustration af momsens karakteristika, se nedenstående *figur 4* med tilhørende eksempel:

⁴² Ibid., s. 26 f.

⁴³ Ibid.

Figur 4

Figur 1 omhandler transaktioner mellem tre subjekter og illustrerer følgende eksempel:

Eksempel: Afgiftspligtig person (A), afgiftspligtig person (B) og en slutbruger. A leverer en vare til B. A og B aftaler et vederlag på 100 kroner eksklusive moms. Eftersom leverancen er momspligtig, skal A afregne 25 kroner i salgsmoms (udgående moms) til Skatteforvaltningen, som svarer til en momssats på 25 %. A bliver ved transaktionen ikke pålagt en økonomisk byrde, da momsbeløbet på 25 kroner flyttes fra A til B. B betaler således en samlet sum til A på 100 kroner + 25 kroner (moms) svarende til 125 kroner. B bliver ved transaktion ej heller pålagt en økonomisk byrde, da B har mulighed for at få fradrag for købsmoms (udgående moms), ved opgørelsen af B's samlede momstilsvær for den relevante periode. B forarbejder en indkøbt vare og sælger varerne videre til en slutbruger for 200 kroner eksklusive moms. Da leverancen er momspligtig, skal B som udgangspunkt afregne 50 kroner i salgsmoms til Skatteforvaltningen. Imidlertid har B fradragsret for 25 kroner i købsmoms, som følge af indkøbet af varen fra A. Momsperiodens samlede momstilsvær bliver derfor ikke belastet af momsen, da der opnås fradrag for købsmomsen og salgsmomsen er overvæltet på slutbrugeren. Slutbrugeren ender derfor med at være den fulde skattemæssige byrde på 50 kroner. Dette svarer til det beløb, som samlet positivt bliver indbetalt til Skatteforvaltningen gennem transaktionskæden. Hvert led i transaktionskæden afregner således 25 % af den værditilvækst der er skabt i det respektive led. Det samlede indbetalte beløb svarer således til 25 % af den samlede værditilvækst i hele omsætningskæden.

3.2. Moms som beskatning

Som det er anført i afsnit 2.6.1.1. er moms at betegne som en skat, på lige fod med andre former for skatter, f.eks. indkomstskat, ejendomsskat, selskabsskat. Moms er derfor en skat i Grundlovens forstand, hvoraf følgende fremgår af Grundlovens § 43, 1. led "Ingen skat kan pålægges, forandres eller ophæves uden ved lov". Skattebegrebet i Grundloven omfatter en borgers pligt til at foretage betaling til det offentlige, for hvilken der som modydelse for vederlaget modtaget nogen speciel modydelse. Dette medfører, at Grundlovens krav om lovhjemmel skal respekteres, når der foretages opkrævning af moms.⁴⁴

Der sondres mellem to former for skatter. Der sondres mellem *direkte skatter* og *indirekte skatter*. Hvorvidt en skat kategoriseres som en direkte skat eller indirekte skat afhænger af, om skatten indbetales til skattemyndighederne af det skattesubjekt, der endeligt skal bære skattebyrden, eller om den indbetales af tidligere led i omsætningskæden, hvorefter skatten overvæltes på næste led. Indkomstskat er et eksempel på en direkte skat, eftersom indkomstskat indbetales af det skattesubjekt, der endelig skal bære skattebyrden. Moms er derimod en indirekte skat. Moms betegnes som en omsætningsafgift. En omsætningsafgift indbetales af en virksomhed i hvert led af omsætningskæden, selvom virksomhederne ikke skal bære den endelige skattebyrde. Skattebyrden af moms skal bæres af en slutbruger. En indirekte skat antages at kunne overvæltes på slutbrugeren gennem enten prissætning på en vare eller en tjenesteydelse eller ved, at en sælger udtalt opkræver den indirekte skat hos en køber, ved at anføre skatten som et selvstændigt pristillæg til varen eller tjenesteydelsen. Moms overvæltes på slutbrugeren ved at anføre skatten som et selvstændigt pristillæg til sælgerens ydelse. Momsen skal fremgå af sælgerens faktura.⁴⁵ Slutbrugeren er derfor det skattesubjekt, der endeligt skal bære skattebyrden.⁴⁶

⁴⁴ Ibid., s. 30.

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ Ibid., s. 31 f.

Foruden sondringen mellem direkte skatter og indirekte skatter gælder det, at en skat kan være noget nær neutral over for samfundsøkonomien. Omvendt kan en skat være ikke-neutral over for samfundsøkonomien. Skatter kan være vedtaget med det formål at påvirke et skattesubjekts adfærd og handlemåde i bestemte sammenhænge. En punktafgift er et eksempel på en skat, der i sin helhed fremstår som mindre neutral, da formålet med punktafgifter er at belaste et skattesubjekt, med henblik på at fremtvinge en bestemt adfærd og handlen.⁴⁷ Moms er derimod kendetegnet ved at være neutral overfor forbrugervalget og erhvervsstrukturen. Et væsentligt princip på det momsretlige område er således neutralitetsprincippet, som udspringer af momsen iboende neutralitet.⁴⁸

3.2.1. Den afgiftspligtige "person"

Momssystemet er opbygget med henblik på at beskatte forbruget af varer og tjenesteydelser hos den endelige forbruger, jf. momssystemdirektivets (herefter MSD) artikel 1, stk. 2, 1. pkt. Det er imidlertid ikke en slutbruger selv, der afregner momsen direkte til staten. I stedet er det virksomhederne i den kommercielle omsætningskæde, som står for opkrævningen af moms ved videresalg til næste led. Virksomhederne betegnes som *afgiftspligtige personer*, fordi de som udgangspunkt er forpligtet til at beregne og opkræve moms af det vederlag, de modtager for momspligtige leverancer. Ved videresalg tillægges moms det aftalte vederlag, hvorved momsbyrden overvæltet på næste led i omsætningskæden. Den virksomhed, som køber en ydelse eller vare med moms med henblik på brug i egne momspligtige aktiviteter, har som udgangspunkt fradragsret for købsmomsen. Herved opnås en neutralitet i kæden, og det er derfor alene slutbrugeren – som ikke har fradragsret – der endeligt bærer momsbelastningen.⁴⁹

I Danmark udgør momsen 25 procent af det samlede vederlag, jf. momslovens (herefter ML) § 33. Det er dog vigtigt at være opmærksom på, at ikke alle afgiftspligtige personer nødvendigvis leverer momspligtige ydelser. Visse transaktioner kan være undtaget fra

⁴⁷ Et eksempel på en punktafgift kan være tobaksafgiften, energiafgiften, sukerafgiften mv.

⁴⁸ Ibid., s. 33.

⁴⁹ Ibid., s. 55 ff.

momspligt, f.eks. hvis de er omfattet af de momsfritagelser, der fremgår af ML §§ 13 eller 34. De afgiftspligtige personer, der rent faktisk foretager momspligtige leverancer, skal registreres for moms i henhold til ML §§ 47 og 49, og de betegnes derfor som *registreringspligtige personer*.⁵⁰

Definitionen af en afgiftspligtig person fremgår af ML § 3, stk. 1, hvori det fastslås, at en afgiftspligtig person er en juridisk eller fysisk person, der driver *selvstændig økonomisk virksomhed*. Dette indebærer, at både selskaber og enkeltpersoner kan være afgiftspligtige, såfremt aktiviteten udøves i selvstændig form og har karakter af økonomisk virksomhed. En given transaktion er kun omfattet af momslovens anvendelsesområde, hvis den udføres af en afgiftspligtig person, og denne handler i sin egenskab som sådan, jf. ML § 1 sammenholdt med ML § 3. Det er derfor afgørende at vurdere, om det relevante subjekt opfylder betingelserne for at være afgiftspligtig person, og om transaktionen konkret sker som led i den pågældendes erhvervsmæssige aktivitet.⁵¹

Som tidligere nævnt fremgår det af ordlyden i ML § 3, stk. 1, at både en juridisk og en fysisk person kan være afgiftspligtig. Denne forståelse er i overensstemmelse med MSD art. 9, stk. 1. 1 pkt., hvor det præciseres, at der "*ved »afgiftspligtig person« forstås enhver, der selvstændigt og uanset stedet udøver økonomisk virksomhed uanset formålet med eller resultatet af den pågældende virksomhed*". Formålet med denne formulering er at sikre en bred afgrænsning af begrebet, således at flest mulige økonomiske aktiviteter omfattes af momspligten.⁵²

Ved vurderingen af, om en juridisk eller fysisk person kan anses for afgiftspligtig, har det ingen betydning, om virksomheden drives i eget navn eller gennem f.eks. et interessentskab, et aktieselskab eller lignende selskabsformer.⁵³ På momsområdet anses disse selskabsformer

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ Ibid., s. 56 f.

⁵² Ibid., s. 57 f.

⁵³ Ibid., s. 58.

som selvstændige skattesubjekter, hvilket står i modsætning til skatteretten, hvor særligt personselskaber ikke i alle henseende anerkendes som selvstændige skattesubjekter.

Det fremgår direkte af ML § 3, stk. 1, at det alene er personer eller enheder, der udøver *selvstændig* virksomhed, som kan kvalificeres som afgiftspligtige. Momsloven definerer dog ikke nærmere selvstændighedsbegrebet. Imidlertid foretages en uddybning af begrebet i MSD art. 10, hvori det præciseres, at lønmodtagere og lignende ikke omfattes af begrebet afgiftspligtig person. I overensstemmelse hermed har EU-Domstolen gennem retspraksis fastlagt en række kriterier, der skal indgå i vurderingen af, om der foreligger selvstændig virksomhed. Disse kriterier genfindes også i dansk administrativ praksis.⁵⁴ Det skal blandt andet vurderes, om den pågældende selv tilvejebringer det nødvendige personale og udstyr, om vedkommende bærer den økonomiske risiko, samt om der handles i eget navn, for egen regning og under eget ansvar.

Ud over at virksomheden skal drives selvstændigt, fremgår det ligeledes af ML § 3, stk. 1, at aktiviteten skal udgøre *økonomisk virksomhed*. Momsloven indeholder ikke en nærmere definition af dette begreb, men MSD art. 9, stk. 1, 2. og 3. pkt. angiver en vis afgrænsning:

Ved »økonomisk virksomhed« forstår alle former for virksomhed som producent, handlende eller tjenesteydelser (...). Ved økonomisk virksomhed forstår navnlig udnyttelse af materielle eller immaterielle goder med henblik på opnåelse af indtægter af en vis varig karakter.

Bestemmelsen er således formuleret bredt for at sikre, at momspligten omfatter alle led i den kommercielle kæde, fra produktion til salg af varer og ydelser.⁵⁵ Denne brede forståelse er i tråd med det overordnede formål i MSD art. 9, stk. 1, om at inkludere flest mulige økonomiske aktiviteter i momssystemet.

⁵⁴ Ibid., s. 59 f.

⁵⁵ Ibid., s. 63.

Selvom ordlyden umiddelbart giver indtryk af, at enhver aktivitet kan anses som økonomisk virksomhed, gælder der visse begrænsninger.⁵⁶ Dette blev bl.a. fastslået i EU-Domstolens afgørelse i sag C-89/81, *Hong-Kong Trade*.

Sagen omhandlede Hong-Kong Trade, som var en organisation, der arbejdede for at fremme samhandel mellem Hongkong og andre lande. Organisationen leverede tjenesteydelser i form af rådgivning og oplysninger, men uden at modtage et vederlag for ydelserne. Det blev derfor fastslået, at der ikke var tale om en aktivitet, der i momsretlig forstand var udtryk for økonomisk virksomhed, da levering af tjenesteydelserne ikke skete mod et vederlag.

Afgørelsen illustrerer, at det er en forudsætning for, at der foreligger økonomisk virksomhed, at den udøvede aktivitet retter sig mod at gennemføre afgiftspligtige transaktioner.⁵⁷

3.2.2. Den betalingspligtige "person"

I ovenstående afsnit 2.6.1.4. defineres begrebet *afgiftspligtig person* som en juridisk eller en fysisk person, der driver selvstændig økonomisk virksomhed, og som derfor er forpligtet til at beregne og opkræve korrekt moms af det vederlag, som modtages for en momspligtig transaktion.⁵⁸ Begrebet fremgår af bestemmelsen i ML § 3. Begrebet fastlægger imidlertid blot den subjektive momspligt, og ikke den faktiske betalingsforpligtelse for den person, der pålægges en egentlig pligt til at betale den moms, der opstår, i forbindelse med en momspligtig transaktion. Den afgiftspligtige person, som faktisk er forpligtet til at indbetale den skyldige moms til skatteforvaltningen i forhold til en afgiftspligtig levering af varer og ydelser, betegnes som den *betalingspligtige person*.⁵⁹ Reglerne om betalingspligt fremgår af ML §§ 46-46 d.

⁵⁶ Ibid., s. 64.

⁵⁷ Ibid.

⁵⁸ Om *afgiftspligtige personer*, se afsnit 3.2.1.

⁵⁹ Ibid., s. 88.

Hovedreglen vedrørende betalingspligtige personer fremgår af ML § 46, stk. 1, 1. pkt. Heraf fremgår, at *” Betaling af afgift påhviler den afgiftspligtige person, som foretager en afgiftspligtig levering af varer og ydelser her i landet”*. Det er således udgangspunktet, at det er en sælger af en momspligtig leverance i Danmark, der er den betalingspligtige person for den deraf opståede forpligtelse til betaling af moms. Der gælder dog en række undtagelser til ovenfor nævnte udgangspunkt, hvor betalingsforpligtelsen for den skyldige moms i stedet placeres hos en køber. De generelle undtagelser vil ikke blive behandlet yderligere i nærværende afhandling.⁶⁰

Imidlertid gælder der en række supplerende bestemmelser i ML § 46, stk. 6-13, som finder anvendelse for så vidt angår specifikke typer af leverancer eller under specifikke omstændigheder.⁶¹ Den for afhandlingen vigtigste af de supplerende bestemmelser fremgår af ML § 46, stk. 6. Heraf fremgår, at *” Betaling af afgift påhviler enhver, der på en faktura anfører afgiftsbeløb eller anden angivelse af, at fakturabeløbet indbefatter afgift”*. Bestemmelsen foreskriver, at den, der fejlagtigt anfører moms på en faktura, som udgangspunkt er betalingspligtig for den anførte moms, uanset om transaktionen ikke er momspligtig.

3.2.3. Afgiftspligtige transaktioner

I afsnit 3.2.1 og afsnit 3.2.2 gennemgås begreberne *afgiftspligtig person* og *betalingspligtig person*. Begreber forklarer, for hvem forpligtelsen til at beregne og opkræve moms henholdsvis faktisk indbetale den opkrævede moms, opstår. I forlængelse heraf må det være relevant at fastslå, hvilke transaktioner, der potentielt kan medføre momspligt. De transaktioner, der kan medføre momspligt, betegnes som *afgiftspligtige transaktioner*. I ML §§ 4-12 findes en opregning af de forskellige typer af momspligtige transaktioner. Derudover indeholder ML § 13 regler om momsfritagelse, mens ML §§ 34-36 indeholder regler om momsfritagelse ved handel over landegrænser. Som udgangspunkt kan de afgiftspligtige transaktioner afgrænses til tre forskellige typer af transaktioner. De tre

⁶⁰ Ibid., s. 95 ff.

⁶¹ Ibid.

forskellige typer af afgiftspligtige transaktioner er 1) afgiftspligtig levering af varer og ydelser mod vederlag, 2) afgiftspligtig erhvervelse af varer fra andre EU-lande, og 3) afgiftspligtig indførsel af varer fra tredjelande.⁶² I det følgende gennemgås udelukkende afgiftspligtige leveringer af varer og ydelser mod vederlag. Reglerne om momsfrigtagelse bliver i sin helhed heller ikke gennemgået yderligere i nærværende afhandling.

3.2.3.1. Afgiftspligtig levering af varer og ydelser mod vederlag

Afgiftspligtig levering af varer og ydelser mod vederlag her i landet er den mest almindeligt forekommende afgiftspligtige transaktion.⁶³ En sådan transaktion er afgiftspligtig i henhold til ML § 4, stk. 1. Det fremgår af ML § 4, stk. 1, at ” *Der betales afgift af varer og ydelser, der leveres mod vederlag her i landet. Ved levering af en vare forstås overdragelse af retten til som ejer at råde over et materielt gode. Levering af en ydelse omfatter enhver anden levering* ”. Det fremgår dog ikke klart af ML § 4, stk. 1, at en transaktion skal være gennemført af en afgiftspligtig person, der handler i denne egenskab, førend transaktionen er afgiftspligtig.⁶⁴ Momslovens § 4, stk. 1 er imidlertid udtryk for en implementering af bestemmelsen i MSD art. 2, stk. 1, litra a og c. I henhold til MSD art. 2, stk. 1, litra a og c er følgende transaktioner momspligtige:

levering af varer, som mod vederlag foretages på en medlemsstats område af en afgiftspligtig person, der handler i denne egenskab. (...) og levering af ydelser, som mod vederlag foretages på en medlemsstats område af en afgiftspligtig person, der handler i denne egenskab

Det følger derfor af den bagvedliggende bestemmelse i MSD art. 2, stk. 1, litra a og c, at det er en forudsætning for pålæg af momspligten, at en levering af en vare eller en ydelse mod vederlag foretages af en afgiftspligtig person, der handler i denne egenskab.⁶⁵

⁶² Ibid., s. 97 f.

⁶³ Ibid.

⁶⁴ Ibid.

⁶⁵ Ibid, s. 98.

Grundlæggende er en transaktion momspligtig i henhold til ML § 4, stk. 1, dersom nedenstående fem karakteristika er opfyldt.⁶⁶

- 1) Transaktionen indebærer en levering af en *vare* eller en *ydelse*, jf. ML § 4, stk. 1
- 2) Transaktionen indebærer erlæggelse af et *vederlag* for den konkrete leverance, jf. ML § 4, stk. 1
- 3) Transaktionen gennemføres af en *afgiftspligtig person*, der handler i denne egenskab, jf. ML § 1 smh. ML § 3 og MSD art. 2, stk. 1, litra a og c
- 4) Transaktionen har *leveringssted* i Danmark, jf. ML § 1 smh. ML §§ 14-23
- 5) Transaktionen ikke er omfattet af en af momsfrigtagelsesreglerne i ML §§ 13 eller 34-36

For at en given transaktion kan udløse momspligt i Danmark, er det derfor en forudsætning, at samtlige af de ovenfor beskrevne karakteristika er til stede. Derudover er det en betingelse, at transaktionen er *erhvervsmæssig*, jf. ML § 1, 1. pkt. En transaktion er *erhvervsmæssig*, hvis den gennemføres af en afgiftspligtig person, der handler i denne egenskab, jf. ML § 3, stk. 1 og MSD art. 2, stk. 1, litra a og c. Om begrebet *afgiftspligtig person*, se afsnit 2.6.1.4.

3.2.3.2. Leverancebegrebet og typerne af leverancer

Som anført i afsnit 3.2.3 er en afgiftspligtig transaktion i henhold til ML § 4, stk. 1 karakteriseret ved, at transaktionen indebærer en *levering mod vederlag*. Heraf følger, at transaktionen alene vil medføre beskatning i henhold til momsloven, dersom transaktionen indebærer en leverance omfattet af momssystemets anvendelsesområde.⁶⁷

Der sondres mellem to former for leverancer. De to former for leverancer er levering af varer henholdsvis levering af ydelser, jf. ML § 4, stk. 1, 2. og 3. pkt. Ved levering af en vare forstås overdragelse af retten til som ejer at råde over et materielt gode, jf. ML § 4, stk. 1, 2. pkt.

⁶⁶ Ibid.

⁶⁷ Ibid., s. 100.

Levering af en ydelse omfatter enhver anden levering, jf. ML § 4, stk. 1, 3. pkt. Begrebet *vare* er således positivt afgrænset i bestemmelsen, hvorimod begrebet *ydelse* er negativt afgrænset. En sådan positiv henholdsvis negativ afgrænsning medfører, at leverancebegrebet i sin helhed omfatter enhver tænkelig leverance, eftersom en leverance, der ikke er omfattet af varebegrebet, automatisk bliver betegnet som levering af en ydelse.⁶⁸

Der foreligger levering af en vare, når retten til som ejer at råde over et materielt gode overdrages fra ét retssubjekt til et andet.⁶⁹ Der skeles således til leverances fysiske karakter og graden af råderet over det leverede. For at der kan være tale om en levering af en vare, kræver det, at leverancen vedrører en fysisk genstand, jf. ML § 4, stk. 1, 2. pkt. Derudover kræver det, at råderetten over den fysiske genstand i tilstrækkeligt omfang er overdraget. En erhverver skal således opnå en ejers råden over en overdragen fysisk genstand.⁷⁰ Er nærværende forhold opfyldt, vil der i momsretlig henseende være tale om levering af en vare, jf. ML § 4, stk. 1, 2. pkt.

Omvendt er der tale om levering af en ydelse, hvis en levering ikke opfylder kravene til levering af en vare. Det betyder som ovenfor anført, at enhver levering, der ikke er levering af en vare, vil være at betegne som levering af en ydelse, jf. ML § 4, stk. 1, 3. pkt. Levering af en ydelse vil ofte omfatte service- og tjenesteydelser.⁷¹

3.2.3.3. Begrebet vederlag

Ved levering af varer og ydelser udgør afgiftsgrundlaget det vederlag, der direkte er forbundet med varens eller ydelsens pris, jf. ML § 27, stk. 1. Beskatningsgrundlaget opgøres derfor på grundlag af det vederlag, som modtages for en leverance.⁷² Som følge heraf, vil en transaktion som hovedregel udgøre en afgiftspligtig transaktion, hvis transaktionen indebærer en levering *mod vederlag*, jf. ML § 4, stk. 1, 1. pkt. Foruden kravet om erlæggelse

⁶⁸ Ibid., s. 111.

⁶⁹ Ibid.

⁷⁰ Ibid., s. 112.

⁷¹ Ibid., s. 114.

⁷² Ibid., s. 121.

af et vederlag for en leverance, opstiller retspraksis et krav om en direkte sammenhæng mellem det faktiske vederlag og leverancen. Det bemærkes, at vederlag skal forstås i bred forstand, og omfatter således ikke kun en pengeydelse. Vederlaget kan derfor også bestå i naturalier i form af varer eller ydelser. Modtages en leverance uden at der samtidig stilles krav om vederlag, vil der som udgangspunkt ikke kunne statueres momspligt, da en sådan transaktion ikke udgør levering mod vederlag.

EU-domstolen har i flere afgørelser fastslået, at en direkte sammenhæng mellem leverance og vederlag fordrer eksistensen af et retsforhold mellem leverandør og erhverver af en karakter, som *tilsiger en gensidig udveksling af leverance og modværdi*. Se til illustration afgørelsen i sag C-16/93, *Tolsma*. I sagen udtalte EU-domstolen, at en tjenesteydelse alene vil være udført mod vederlag, såfremt der *"mellem tjenesteyderen og modtageren består et retsforhold, der vedrører en gensidig udveksling af ydelse og modydelse*. Den indtægt, som den afgiftspligtige person oppebærer, skal således udgøre den faktiske modværdi for leverede varer eller ydelser. Det er derfor ikke fyldestgørende, at en leverandør har en vis forventning om at modtage en betaling for sine leverancer. Retsforholdet mellem parterne betinger en gensidig udveksling af leverance og modværdi.⁷³

Vurderingen af, om der er tale om en leverance *mod vederlag*, beror grundlæggende på arten af det retsforhold, der består mellem parterne. Det afgørende er, om forholdet indebærer et *quid pro quo*, altså en gensidig udveksling. Der skal foreligge en konkret og direkte forbindelse mellem den leverede ydelse og den modydelse, der modtages. Der lægges vægt på, om indtægten kan henføres til netop det retsforhold, hvor parterne har forpligtet sig til en udveksling af ydelser, og om denne sammenhæng er tilstrækkeligt præcis til at understøtte en afgiftspligtig transaktion.⁷⁴

EU-Domstolen har i gentagne tilfælde fastslået et krav om *direkte sammenhæng mellem leverance og vederlag*, som forudsætter et retsforhold mellem leverandøren og modtageren,

⁷³ Ibid., s. 124 f.

⁷⁴ Ibid., s. 122 f.

der indebærer en udveksling af leverance og modydelse. Det fremgår eksempelvis af sag C-16/93, *Tolsma*, hvor Domstolen fastslår, at en tjenesteydelse kun kan anses for udført *mod vederlag*, hvis mellem tjenesteyderen og modtageren består et retsforhold, der vedrører en gensidig udveksling af ydelse og modydelse. Den indtægt, som den afgiftspligtige person oppebærer, skal dermed være *den faktiske modværdi for leverede varer eller ydelser*. Det er ikke tilstrækkeligt, at leverandøren blot har en forventning om betaling.⁷⁵ Det kræves, at der er en retslig forpligtelse til udveksling af ydelser mellem parterne.

For at der foreligger en momspligtig transaktion, skal der således være et retsforhold, der sikrer en gensidig udveksling, hvor den oppebårne indtægt udgør den konkrete og direkte modværdi for leverancen.

3.3. Fradragsretten

3.3.1. Indledende bemærkninger

Som anført ovenfor indebærer momssystemet en pligt for alle afgiftspligtige personer i omsætningskæden til at opkræve moms i forbindelse med salg af en vare eller en ydelse til næste led i omsætningskæden.⁷⁶ Imidlertid er der fradragsret for den moms, som en afgiftspligtig person betaler sine leverandører. Fradragsretten medfører, at momsbelastning for slutbrugeren ikke stiger, som følge af et højt antal led i en omsætningskæde. Det endelige momsbeløb stiger således udelukkende på grund af den værditilvækst, som en vare eller ydelse tilføjes, når den tilvirkes eller bearbejdes. I modsat fald ville slutbrugeren opleve en stigende belastning for hvert led en vare eller ydelse skulle igennem i omsætningskæden. Fradragsretten medvirker til at opretholde princippet om momsens neutralitet, da fradragsretten tilsigter at aflaste den afgiftspligtige person for den moms, som denne skylder eller har betalt i forbindelse med sin økonomiske virksomhed.⁷⁷

⁷⁵ Ibid., s. 124 f.

⁷⁶ Se afsnit 3.2.1 om den afgiftspligtige "person".

⁷⁷ Ibid., s. 357 ff.

En registreringspligtig virksomhed skal for hver afgiftsperiode opgøre en udgående afgift og en indgående afgift, jf. ML § 56, stk. 1. Den udgående afgift er *udgående moms* eller *salgsmoms*, og den indgående afgift er *indgående moms* eller *købsmoms*. Købsmoms defineres i ML § 56, stk. 3 som den moms, der hviler på en virksomheds fradragsberettigede indkøb i den pågældende afgiftsperiode. Differencen mellem salgsmoms og købsmoms for en afgiftsperiode udgør et *momstilsvare*. Momstilsvaret skal afregnes til staten, hvis tilsvaret er positivt. Dette er tilfældet, hvis salgsmomsen overstiger købsmomsen. Momstilsvaret er negativt, hvis købsmomsen overstiger salgsmomsen. Er momstilsvaret negativt, bliver beløbet udbetalt til virksomheden.⁷⁸

I henhold til momsloven skal en virksomhed opfylde en række betingelser, før retten til fradrag indtræder og kan udøves af en afgiftspligtig person. Reglerne for en afgiftspligtig persons ret til fradrag er reguleret i momslovens kapitel 9. I det følgende vil betingelserne for at opnå fradrag blive behandlet. Det bemærkes, at betingelserne ikke vil blive gennemgået nøgternt, men gennemgangen tager sigte på at give en overordnet forståelse for de forhold, som skal være til stede, for at en virksomhed kan opnå og benytte sig af retten til fradrag.

3.3.2. Betingelser for retten til fradrag

Betingelserne for, at en afgiftspligtig person får adgang til retten til fradrag, kan opdeles i henholdsvis *formelle betingelser* og *materielle betingelser*. For så vidt angår formelle betingelser, reguleres disse i ML § 36 a, hvorimod de materielle betingelser reguleres i ML § 37. I nærværende afsnit behandles først de formelle betingelser, og dernæst behandles de materielle betingelser.

De formelle betingelser tager udelukkende sigte på et krav om, at en afgiftspligtig person skal være i besiddelse af en faktura, førend fradragsretten kan udøves, jf. ML § 36 a, stk. 2, nr. 1. Fakturaen skal fungere som bevis for, at de materielle betingelser for at opnå

⁷⁸ Ibid., s. 359.

momsfradrag er opfyldt.⁷⁹ Bestemmelsen i ML § 36 a, stk. 2, nr. 1 oplister ikke hvilke indholdsmæssige krav, der stilles til fakturaen. De indholdsmæssige krav til fakturaen fremgår imidlertid af Momsbekendtgørelsens (herefter MBKG) § 58, stk. 1.⁸⁰ Det følger af bestemmelsen, at fakturaen skal indeholde en række oplysninger, herunder udstedelsesdato (fakturadato), fortløbende nummer, identifikation af parterne, identifikation af det leverede mv. Manglende opfyldelse af de indholdsmæssige krav til fakturaen bevirker dog ikke uden videre, at fradragsretten fortabes. I MBKG § 58, stk. 2 fremgår det, at ethvert dokument eller enhver meddelelse, der specifikt og utvetydigt ændrer eller henviser til den oprindelige faktura, sidestilles med en faktura. Der stilles således ikke krav til, at der skal foreligge et samlet dokument, der i sin helhed opfylder alle indholdsmæssige krav i MBKG § 58, stk. 1.⁸¹ Heraf følger, at såfremt de indholdsmæssige krav til en faktura ikke er opfyldt, er det en mulighed efterfølgende at supplere med eventuelle manglende oplysninger. Der er hjemmel til at sanktionere en manglende opfyldelse af de formelle betingelser i MSD art. 273. I national ret findes en sådan hjemmel i MBKG § 140, stk. 1, nr. 2., hvorefter en leverandør kan straffes med bøde, hvis kravet til en fakturas indhold i MBKG § 58 ikke er opfyldt.

Som ovenfor nævnt medfører manglende opfyldelse af de formelle betingelser ikke nødvendigvis, at fradragsretten bortfalder. Hvis det kan godtgøres, at alle materiale betingelser er opfyldt, skal den afgiftspligtige person indrømmes momsfradragsret, uanset at de formelle betingelser ikke er opfyldt, jf. eksempelvis sad C-664/16, *Vadan*. En afgiftspligtig person kan således ikke nægtes momsfradrag blot under henvisning til, at visse formelle betingelser ikke er opfyldt.⁸² EU-domstolen har dog fastslået, at det imidlertid kan forholde sig anderledes, hvis tilsidesættelsen af de formelle betingelser har gjort det umuligt at fremlægge et sikkert bevis for, at de materielle betingelser er opfyldte, jf.

⁷⁹ Ibid., s. 360.

⁸⁰ *Bekendtgørelse 2023-11-29 nr. 1435 om merværdiafgift*

⁸¹ MBKG § 58 er udtryk for implementeringen af MSD art. 226.

⁸² Ibid., s. 361 ff.

eksempelvis sag C-80/20, *Wilo Salmson France SAS*.⁸³ Når det gælder de materielle betingelser, skal disse ubetinget være opfyldt, for at fradragsretten indtræder. Det er den afgiftspligtige person, der har pligten til at fremlægge objektive beviser for, at de materielle betingelser er opfyldt.

De materielle betingelser fremgår af ML § 37, stk. 1, som bestemmer, at en momsregistreret virksomhed, ved opgørelsen af afgiftstilsvaret som indgående afgift, kan fradrage afgiften efter momsloven for virksomhedens indkøb af varer og ydelser, der udelukkende anvendes til brug for virksomhedens leverancer.⁸⁴ Bestemmelsen stiller således krav om, at kun momsregistrerede virksomheder kan påberåbe sig retten til momsfradrag. Den tilsvarende bestemmelse i MSD art. 168 stiller derimod blot krav om, at den, der gør krav på fradragsret, skal være en afgiftspligtig person. På trods af kravet om momsregistrering i ML § 37, stk. 1, kan dette ikke tages til indtægt for en materiel betingelse for at opnå fradragsret. Der kan ikke stilles krav om, at en virksomhed lader sig momsregistrere, førend retten til momsfradraget indtræder, jf. sag C-69/17, *Gamesa*. Det er fastslået af EU-domstolen, at MSD art. 168 er ubetinget og tilstrækkelig præcis for så vidt angår vilkårene for og omfanget af fradragsretten. I sag C-69/17, *Gamesa* præmis 35 udtaler EU-domstolen således:

Disse bestemmelser overlader ikke noget skøn for medlemsstaterne med hensyn til deres gennemførelse. (...) og tillægger dermed borgerne rettigheder, som disse kan påberåbe sig ved de nationale domstole over for en national ordning, der strider mod bestemmelserne.

EU-domstolen udtaler ligeledes i sag C-150/99, *Stockholm Lindöpark AB* præmis 29 ff, at bestemmelsen:

(...) er tilstrækkeligt klare, præcise og ubetingede til, at en borger kan påberåbe sig dem over for en medlemsstat ved en national domstol.

⁸³ Ibid.

⁸⁴ En tilsvarende bestemmelse findes i MSD art. 168, der dog rummer visse principielle forskelle.

Under henvisning til EU-rettens umiddelbare anvendelighed, er de danske skattemyndigheder derfor forpligtiget til at se bort fra momslovens krav om momsregistrering som en materiel betingelse for indtrædelse af retten til momsfradrag. Der er dog intet til hinder for, at en registreringspligtig virksomhed, der ikke lader sig registrere, sanktioneres med bøde, jf. ML §§ 47 og § 81, stk. 1, nr. 2. Selvom der ikke kan stilles krav om momsregistrering, for at opnå momsfradrag, er det stadig en materiel betingelse, at den virksomhed, der foretager indkøb af en vare eller en ydelse, er en afgiftspligtig person på tidspunktet for fradragsrettens indtræden.⁸⁵

Det er yderligere en betingelse for, at en afgiftspligtig person kan opnå momsfradrag, at der er betalt eller skal betales moms til det forudgående led i omsætningskæden. Betingelsen kan opfyldes ved, at den afgiftspligtige person dokumenterer, at der er eller skal betales moms. Dokumentation vil ofte være i form af en faktura. Eksisterer en sådan faktura ikke, kan der fremlægges anden form for dokumentation. I de tilfælde, hvor det foruden en faktura kan godtgøres, at de materielle betingelser er opfyldt, fortabes retten til momsfradrag ikke, jf. også ovenfor. Samtidig skal den opkrævede moms være lovligt opkrævet moms. Der forekommer tilfælde, hvor der på en faktura er angivet og opkrævet moms, men hvor der ikke rettelig bør opkræves moms. I en sådan situation er der ikke opkrævet moms med hjemmel i momsloven, hvorfor det opkrævede beløb de facto ikke er et momsbeløb.⁸⁶ Betales et fakturabeløb, som fejlagtigt er pålagt moms, fortabes retten til at fradrage beløbet ved opgørelsen af momstilsvaret, jf. eksempelvis sag C-342/87, *Genius Holding BV*.

Endvidere anses det som en betingelse for at opnå fradragsret, at der er tale om moms, som betales i forbindelse med køb af en vare eller en ydelse fra en anden afgiftspligtig person, jf. MSD art. 168, litra a. En tilsvarende bestemmelse findes ikke i momsloven, men det antages,

⁸⁵ Se afsnit 3.2.1 om den afgiftspligtige "person".

⁸⁶ Ibid., s. 369 f.

at betingelsen kan indfortolkes i ML § 37, stk. 1.⁸⁷ Afslutningsvist er det en materiel betingelse for at opnå ret til momsfradrag, at en indkøbt vare eller ydelse skal anvendes til at gennemføre en virksomheds leverancer, som ikke er momsfritaget efter ML § 13, jf. ML § 37, stk. 1. Der vil således være fuld fradragsret, når de indkøbte varer og ydelser udelukkende anvendes i forbindelse med gennemførelse af momspligtige transaktioner.⁸⁸

4. Erstatningsretten og erstatningskravet

For at der for konkursboet opstår et erstatningskrav, som følge af fiktive transaktioner, er det en forudsætning, at de almindelige erstatningsretlige betingelser er opfyldt. Henset til erstatningskravet findes det relevant at belyse, hvorvidt der er tale om et erstatningskrav inden for eller uden for kontrakt. Samtidig må det være af ikke-uvæsentlig betydning, om erstatningskravet kan nedsættes på grund af egen skyld, og om der er flere erstatningsansvarlige, som kan blive genstand for sagsanlæg som følge af solidarisk ansvar.

Erstatningsretten er i sin helhed en samlebetegnelse for de retsregler, der fastlægger betingelserne for, at nogen kan drages til ansvar for en indtrådt skade på en sådan måde, at vedkommende bliver forpligtet til at betale erstatning til den, som skaden har ramt.⁸⁹ De almindelige erstatningsretlige regler fastslår, under hvilke betingelser en skadevolder skal kompensere en skadelidt for det tab, som skadevolderen har tilføjet den skadelidte.⁹⁰

Reglerne på det erstatningsretlige område er i hovedtræk ikke kodificeret i national lov, hvilket står i modsætning til de øvrige nordiske lande, hvor reglerne om erstatning er gennemført ved lovgivning.⁹¹ Dansk ret er dog ikke uden lovregulering på det erstatningsretlige område, der blandt andet omfatter erstatningsansvarsloven. Erstatningsansvarsloven regulerer ganske vist erstatningsretlige spørgsmål, men på trods

⁸⁷ Ibid., s. 371.

⁸⁸ Ibid.

⁸⁹ Isager, Helle og Bo von Eyben, (2024). *Lærebog i erstatningsret* (10. udgave, 1. oplag), Djøf Forlag, s. 23.

⁹⁰ Ibid., s. 50.

⁹¹ Ibid., s. 43 ff. og Gomard, Bernhard, (2002). *Moderne erstatningsret* (1. udgave, 2. oplag), Djøf Forlag, s. 23 f.

af lovens titel, regulerer erstatningsansvarsloven hverken spørgsmålet om ansvarsgrundlag eller de øvrige almindelige erstatningsretlige betingelser.⁹² Loven forudsætter således, at betingelserne for erstatning er opfyldt.⁹³ De erstatningsretlige regler er derfor hovedsageligt udviklet gennem domstolspraksis.⁹⁴ Det bemærkes, at der i bestemte situationer gælder en række særlige lovbestemmelser, der regulerer ansvarsgrundlaget.⁹⁵ Disse behandles ikke nærmere i nærværende afhandling.

Udgangspunktet i dansk erstatningsret er, at tab, som følge af en skade, der påføres en skadelidt, forbliver hos skadelidte. Det er derfor udgangspunktet, at skadelidte selv bærer sit tab, som følge af en indtrådt skade.⁹⁶ En væsentlig og hel central undtagelse til det anførte udgangspunkt er opfyldelse af de almindelige erstatningsretlige betingelser. Er betingelserne opfyldt medfører det, at der brydes med det almindelige udgangspunkt. Tab, som en skadelidt bliver påført, som følge af en skade, flyttes herefter fra den skadelidte, til den, der kan gøres ansvarlig for skaden.⁹⁷

4.1. De erstatningsretlige betingelser

Som anført ovenfor i afsnit 4 er det en forudsætning, at de almindelige erstatningsretlige betingelser er opfyldt, hvis en skadelidt vil flytte sit tab fra skadelidte selv, til den, der kan gøres ansvarlig for skaden.⁹⁸

Der opereres i dansk erstatningsret med fire erstatningsretlige betingelser. De erstatningsretlige betingelser er tab, ansvarsgrundlag, kausalitet og adækvans. Betingelserne er *kumulative*. Det betyder, at alle fire betingelser skal være opfyldt, for at et tab kan flyttes fra en skadelidt til en skadevolder. Er blot én af betingelserne ikke opfyldt, kan der ikke statueres et erstatningskrav, og skadelidte må herefter selv bære et tab, som

⁹² I afhandlingen anvendes ”de almindelige erstatningsretlige betingelser” og ”de erstatningsretlige betingelser” synonymt.

⁹³ Ibid.

⁹⁴ Ibid.

⁹⁵ Som eksempel kan nævnes færdselsloven eller hundeloven, som fastsætter et skærpet ansvar.

⁹⁶ Ibid., s. 24 f.

⁹⁷ Ibid., s. 24 f.

⁹⁸ Se afsnit 4 om det erstatningsretlige udgangspunkt i dansk erstatningsret.

følge af en indtrådt skade.⁹⁹ De enkelte betingelser vil herefter blive gennemgået i de følgende afsnit 4.1.1 – 4.1.4.

4.1.1. Tab

Den første af de fire erstatningsretlige betingelser er, at der skal være *lidt et tab*.¹⁰⁰ En skade skal for en skadelidt have medført et økonomisk tab, for at der kan statueres et erstatningskrav. Erstatning er en økonomisk udligning af en forvoldt skade. Erstatningen ydes i penge, og skaden må derfor omdannes til et pengebeløb, for at kunne blive erstattet.¹⁰¹

Forudsætningen for, at skaden kan omdannes til et pengebeløb er, at der findes en efter omstændighederne objektiv målestok for en sådan omdannelse, f.eks. mistet indtjening på grund af uarbejdsdygtighed eller en udgift til reparation af en beskadiget genstand.¹⁰² I nogle tilfælde er det ikke muligt at fastsætte en objektiv målestok. Dette er imidlertid ikke til hinder for, at en skadelidt kan få erstatning for sit tab. I tilfælde, hvor der er lidt et tab, men tabet vanskeligt kan opgøres, tildeles skadelidte en skønsmæssig fastsat erstatning, som fastsættes af domstolene.¹⁰³

Udgangspunktet for, hvorvidt en skade har medført et økonomisk tab, er skadens indvirkning på skadelidtes økonomi.¹⁰⁴ Når et tab er fastslået, gælder der et grundprincip om, at en skadelidt skal stilles i økonomisk samme position som før skadens indtræden.¹⁰⁵ Heri kan der udledes et princip om fuldstændig erstatning for det individuelle, økonomiske tab. Skadelidte skal derfor stilles på økonomisk samme måde, som hvis skaden ikke var indtrådt.¹⁰⁶ Grundprincippet om, at skadelidte skal stilles i samme økonomiske position,

⁹⁹ Ibid., s. 25 ff.

¹⁰⁰ Gomard, Bernhard, op. cit., s. 95.

¹⁰¹ Isager, Helle og Bo von Eyben, op. Cit., s. 27.

¹⁰² Ibid., s. 27 ff.

¹⁰³ Gomard, Bernhard, op. Cit., s. 95.

¹⁰⁴ Ibid., s. 367.

¹⁰⁵ Ibid.

¹⁰⁶ Ibid., s. 367 og s. 27.

som før skadens indtræden, indebærer samtidig, at skadelidte ikke må opnå nogen berigelse.¹⁰⁷

4.1.2. Ansvarsgrundlag

Den anden af de fire erstatningsretlige betingelser er, at der skal være et *ansvarsgrundlag*. Kravet om et ansvarsgrundlag er udtryk for det i afsnit 4 nævnte udgangspunkt om, at et tab, som følge af en skade, der påføres en skadelidt, forbliver hos skadelidte. For at tabet skal kunne flyttes fra skadelidte til en skadevolder, må det være en forudsætning, at der foreligger et særligt grundlag, for at pålægge skadevolderen et erstatningsansvar.¹⁰⁸

Der sondres imidlertid mellem forskellige typer af ansvarsgrundlag, som overordnet kan inddeles i to kategorier, navnlig i et culpaansvar eller et skærpet ansvarsgrundlag. Som altovervejende udgangspunkt, er culpaansvaret det ansvarsgrundlag, som anvendes i dansk erstatningsret.¹⁰⁹ Culpaansvaret er en minimumsregel for ansvarsgrundlaget, da der ikke stilles krav om lovhjemmel.¹¹⁰ Culpaansvaret indebærer, at en skadevolder ifalder ansvar for skader, som skadevolderen har forvoldt forsætligt eller uagtsomt. En skade, som er forvoldt ved fortsæt, er med andre ord forvoldt "med vilje". Er en skade derimod forvoldt ved uagtsomhed betyder det, at der ikke er udvist fornøden agtpågivenhed. Uagtsomhedsbegrebet inddeles i yderligere to kategorier. En skade kan således være forvoldt ved simpel uagtsomhed henholdsvis grov uagtsomhed. Hvorvidt skaden er forvoldt ved simpel uagtsomhed eller grov uagtsomhed, har i princippet ingen betydning efter reglen om culpa, da culpaansvaret omfatter alle former for uagtsomhed.¹¹¹

Hvorimod culpaansvaret ikke kræver lovhjemmel, og derfor er det almindelige udgangspunkt for så vidt angår ansvarsgrundlaget, kræver et skærpet ansvarsgrundlag, at der foreligger særlige forhold, som ofte er fastsat i lovgivningen. Et skærpet ansvarsgrundlag

¹⁰⁷ Ibid., s. 367.

¹⁰⁸ Ibid., s. 25 ff.

¹⁰⁹ Gomard, Bernhard, op. cit., s. 33 ff.

¹¹⁰ Isager, Helle og Bo von Eyben, op. Cit., s. 26 ff.

¹¹¹ Ibid., s. 25 f.

kan ligeledes inddeles i forskellige underkategorier. Et skærpet ansvarsgrundlag kan være et hæftelsesansvar, et objektivt ansvar etc. Det objektive ansvar er den mest vidtgående form for ansvarsskærpelse, da et objektivt ansvar indebærer, at der kan statueres et erstatningsansvar for skader, som hverken er forvoldt forsætligt eller ved uagtsomhed.¹¹² Erstatningsansvaret kan ifaldes, når blot der er tale om hændelige skader. Undertiden betegnes objektivt ansvar som "ansvar uden skyld".¹¹³ Pendanten til et objektivt ansvar er, at der ved lov typisk er fastsat regler for tegning af en ansvarsforsikring i de tilfælde, hvor der foreligger et objektivt ansvarsgrundlag.¹¹⁴

4.1.2.1. Culpa

Begrebet culpa kan oversættes til skyld, og betegnes som en adfærdsnorm ved bedømmelsen af, om en skadevolder har handlet forsætligt eller uagtsomt og dermed ansvarspådragende. Dette kaldes culpabedømmelsen.

Den klassiske culpadeinition tager udgangspunkt i *bonus pater familias*, som betyder den "gode familiefader". Efter denne opfattelse har en skadevolder handlet uagtsomt, og dermed ansvarspådragende i det tilfælde, hvor skadevolderen ikke har udvist den grad af agtpågivenhed, forsigtighed og omhu, som bonus pater familias ville have udvist i samme situation.¹¹⁵

Imidlertid kan anvendelsen af den klassiske culpadeinition give anledning til udfordringer, da uagtsomhedsbedømmelsen er bundet op på bonus pater-figuren, som grundlæggende ikke kan begå fejl. Henset til domspraksis synes det også klart, at domstolene ikke længere tilslutter sig en opfattelse om, at uagtsomhedsbedømmelsen skal afgøres på baggrund af en sammenligning mellem en skadevolders adfærd og en god familiefars

¹¹² Ibid.

¹¹³ Ibid.

¹¹⁴ Se eksempelvis færdselslovens §§ 105-107 (LBKG 2024-11-26 nr 1312) om forsikringspligt af motordrevne køretøjer. Tilsvarende bestemmelser om lovpligtig ansvarsforsikring findes også i hundelovens § 8 (LBKG 2021-03-02 nr 329).

¹¹⁵ Ibid., s. 97 ff.

gennemsnitsadfærd.¹¹⁶ Derimod tages der afsæt i, om skadevolderens handling eller undladelse afviger fra et på handlings- eller undladelsestidspunktet almindeligt anerkendt adfærdsmønster.¹¹⁷ Et almindeligt adfærdsmønster kan være fastlagt ved lov eller med hjemmel i lov, fremstå som et udslag af, at der for en bestemt personkreds gælder en almindelig handlepligt eller have fundet udtryk i retspraksis eller i en sædvane. Uagtsomhedsbedømmelsen vurderes således med udgangspunkt i et anerkendt adfærdsmønster, hvor de respektive retskilder indgår på almindelige vis og i sædvanlig rækkefølge. Tilsidesættes et almindeligt anerkendt adfærdsmønster, vil en sådan adfærd kunne betegnes som culpøs og derfor ansvarspådragende efter culpabedømmelsen.¹¹⁸

4.1.3. Kausalitet

Den tredje af de fire almindelige erstatningsretlige betingelser er, at der skal være *kausalitet* mellem en ansvarspådragende handling og en skades indtræden.¹¹⁹ Se afsnit 4.1.2.1 om culpabedømmelsen og ansvarspådragende adfærd. Kausalitet betegnes undertiden som *årsagsforbindelse* eller *årsagssammenhæng*. Begreberne anvendes synonymt i nærværende afhandling.

Kravet om årsagsforbindelse er udtryk for, at et erstatningsansvar selvsagt ikke kan pålægges en skadevolder, selvom skadevolderen har handlet ansvarspådragende, hvis den ansvarspådragende handling ikke har haft nogen betydning for en skades indtræden.¹²⁰ Den blotte tilstedeværelse af en ansvarspådragende handling er ikke i sig selv nok til, at der kan statueres et erstatningsansvar, uanset graden af den ansvarspådragende handling. Det kræver under alle omstændigheder, at den ansvarspådragende handling har haft en sammenhæng med en indtrådt skade.¹²¹ Til illustration kan afgørelsen FED 2001.2187 nævnes, hvor en arbejdsgivers ansvarspådragende handling ikke medførte et

¹¹⁶ Ibid., s. 100 ff.

¹¹⁷ Ibid.

¹¹⁸ Ibid., s. 122 f.

¹¹⁹ Ibid., s. 323.

¹²⁰ Ibid., s. 25 f.

¹²¹ Ibid., s. 320.

erstatningskrav for en skade hos en arbejdstager, da arbejdstagerens skade ville være indtrådt, selvom arbejdsgiveren ikke havde handlet ansvarspådragende.

FED 2001.2187: En arbejdsgiver havde forsømt sin pligt til at give instruktion i korrekt anvendelse af handsker til en arbejdstager, og en afkordersav uden afskærmning var ikke indrettet sikkerhedsmæssigt forsvarligt. Arbejdstageren led i forbindelse med arbejdet med afkordersaven en skade. Det fremgik imidlertid af en sagkyndig undersøgelse, at forsvarlig afskærmning ikke kunne have forhindret skadens indtræden. Samtidig ansås det af den sagkyndige erklæring for udelukket, at arbejdstagerens brug af handsker havde medvirket til skadens indtræden. Arbejdstageren havde derfor ikke godtgjort, at der var årsagsforbindelse mellem arbejdsgiverens culpøse handling ved manglende instruktion og forsvarlig afskærmning og den indtrådte skade. Arbejdsgiveren blev herefter frifundet.

Det kan derfor konstateres, at årsagsbetingelsen vurderes ud fra et hypotetisk spørgsmål om, hvorvidt en skade ville være indtrådt, selv om den ansvarspådragende handling ikke havde foreligget. Kan der svares bekræftende herpå, vil det således udelukke et erstatningsansvar.¹²² Vurderingen heraf kan tages til udtryk for et krav om, at den ansvarspådragende handling er en nødvendig betingelse for skadens indtræden.¹²³ Se også afgørelsen FED 2003.1029 V om en udlejer, der blev frifundet for manglende udbedring af forhold påpeget i en brandsynserklæring, da udlejerens manglende udbedring ikke havde indflydelse på en lejers personskade i forbindelse med evakuering som følge af en brand i en ejendom.

Hvorvidt kravet om årsagsforbindelse er opfyldt, skal samtidig ses i lyset af bevisbyrden. Det påhviler en skadelidt at føre bevis for, at kravet om årsagsforbindelse er opfyldt.¹²⁴

¹²² Ibid., s. 323.

¹²³ Ibid.

¹²⁴ Gomard, Bernhard op. Cit., s. 95.

Betingelsen vil derfor ofte fremstå som et bevisproblem. Til illustration kan dommen U.1989.135H nævnes, hvor seks kvinder ikke kunne føre tilstrækkeligt bevis for, at anvendelse af p-piller havde ført til en blodprop i hjernen.

U.1989.135H: Seks kvinder havde benyttet sig af p-piller, som var godkendt af Sundhedsstyrelsen og forhandlet af flere medicinalfirmaer. Kvinderne påstod, at anvendelse af p-pillerne havde medført, at de var blevet ramt af en blodprop i hjernen, og krævede derfor invaliditetserstatning af Sundhedsstyrelsen og de respektive medicinalfirmaer. Både Sundhedsstyrelsen og medicinalfirmaerne blev frifundet, da de skadelidte ikke havde ført bevis for, at anvendelse af p-pillerne havde forårsaget sygdomstilfældene.

Bevisbyrden påhviler som ovenfor anført skadelidte, og det er herefter op til en dommer at bedømme, hvorvidt betingelsen om årsagsforbindelse er opfyldt. Det indebærer, at dommeren frit vurderer værdien af de tilvejebragte beviser, som følger af princippet om fri bevisbedømmelse i retsplejelovens § 344. Selvom det er en skadelidt, som skal føre bevis for, at årsagsbetingelsen er opfyldt, er det dog op til den enkelte dommer at vurdere, hvilke krav, der stilles til bevisets styrke. Det er imidlertid ikke muligt at udstikke generelle retningslinjer for, hvilke krav, der stilles til bevisførelsen. Domstolene har ikke præciseret kravet til bevisets styrke, men det er formentlig tilstrækkeligt, at en skadelidt i overvejende grad kan sandsynliggøre, at der foreligger årsagsforbindelse.¹²⁵

4.1.4. Adækvans

Den fjerde og sidste af de fire almindelige erstatningsretlige betingelser er, at der skal være tale om en *adækvat* følge af en ansvarspådragende handling. Adækvans kan også betegnes som påregnelighed, og stiller derfor krav til, at skaden skal være en påregnelig følge af den risiko, som er opstået ved en ansvarspådragende handling. Begreberne adækvans og påregnelighed anvendes synonymt i nærværende afhandling.

¹²⁵ Isager, Helle og Bo von Eyben op. Cit., s. 329 f.

Adækvansbetragtningen opstår, når der *er* fastlagt, at en skadevolder har handlet ansvarspådragende, og når det *er* konstateret, at der er årsagsforbindelse mellem en ansvarspådragende handling og en skades indtræden.¹²⁶ For at sammenhængen mellem den ansvarspådragende handling og den indtrådte skade ikke bliver for fjern, og i øvrigt udstrækkes til at omfatte ethvert forhold, som kan skabe en sådan sammenhæng, må der foretages en kvalificering af krav til den ansvarspådragende handlingens betydning for skadens indtræden.

I dansk erstatningsret er den mest forekommende kvalificering, at hændelsesforløbet frem til en skades indtræden skal have udviklet sig i retning af en øget risiko, som blev skabt ved en ansvarspådragende handling.¹²⁷ I henhold til en sådan kvalificering kan udledes et princip om, at en ansvarspådragende handling som udgangspunkt ikke kan medføre ansvar for en indtrådt skade, hvis ikke risikoen for skaden er blevet forøget ved den ansvarspådragende handling. Er risikoen for en skades indtræden den samme både før og efter der er foretaget en ansvarspådragende handling, må den efterfølgende skade betragtes som en hændelig skade, der som udgangspunkt ikke kan statuere et erstatningsansvar. Det skal dog bemærkes, at det ikke er tilstrækkeligt, at risikoen for en tilfældig eller ikke-påregnelig skade er blevet forøget ved en ansvarspådragende handling. Risikoen skal være blevet forøget for den skade, som faktisk indtræder.¹²⁸

Det kan derfor konkluderes, at en skadevolder som udgangspunkt ikke ifalder et erstatningsansvar for en ansvarspådragende handling, medmindre skadevolderens handling har medført en forøget risiko for indtræden af den skade, som faktisk indtrådte.¹²⁹ Adækvans kan derfor anses som en sikkerhedsventil, der åbner op for at friholde en skadevolder for ansvar, når en følge må betragtes som atypisk henset til den

¹²⁶ Ibid., s. 333 f.

¹²⁷ Ibid., s. 334 ff.

¹²⁸ Ibid.

¹²⁹ Ibid.

skadevoldende handling. Der vil i sådanne tilfælde være tale om en *inadækvat* følge af en ansvarspådragende handling.¹³⁰

4.1.5. Skadelidtes medvirken

Som ovenfor anført i afsnit 4, er udgangspunktet i dansk erstatningsret, at en skadelidt selv må bære det tab, som skadelidte pådrager sig som følge af en skade.¹³¹ Udgangspunktet fraviges i de tilfælde, hvor en skadevolder kan gøres ansvarlig for skaden og de almindelige erstatningsretlige betingelser i øvrigt er opfyldt. Se afsnit 4.1.1 – 4.1.4 om de almindelige erstatningsretlige betingelser.¹³²

Imidlertid er der tilfælde, hvor en skadelidt selv har medvirket til en skade, som den skadelidte pådrager sig. Dette kan betegnes som *skadelidtes medvirken*. Har skadelidte selv medvirket til skaden, risikerer han at miste sin ret til fuld erstatning. Spørgsmålet er herefter, hvornår der er tale om skadelidtes medvirken, og hvornår skadelidte har udvist en sådan grad af medvirken, at retten til fuld erstatning bortfalder. Reglerne om en skadelidtes medvirken og bortfald af retten til fuld erstatning er ikke reguleret i dansk lovgivning, ligesom det er tilfældet med de almindelige erstatningsretlige betingelser, jf. afsnit 3.¹³³

Begrebet skadelidtes medvirken dækker over situationer, hvor en skadelidte har medvirket til forårsagelse af sin egen skade eller fremkaldt en forøgelse af en skades omfang. Det er ikke i sig selv retsstridigt at medvirke til sin egen skade, men det vil synes urimeligt, hvis en skadelidt havde medvirket til sin egen skade og samtidig kunne opnå fuld erstatning.¹³⁴

Skadelidtes medvirken dækker over alle situationer, hvor en skadelidt er involveret i sin egen skade, og hvor fuld erstatning ikke opretholdes. Begrebet omfatter accept af risiko,

¹³⁰ Ibid.

¹³¹ Se afsnit 3 om udgangspunktet i dansk erstatningsret.

¹³² Sofie Resen Steenstrup, Anne (2017). *Skadelidtes medvirken* (1. udgave, 1. oplag), Djøf Forlag, s. 15 ff.

¹³³ Der henvises dog til, at særlovgivningen indeholder flere lovfæstede medvirkensregler. De lovfæstede regler findes ofte i love med objektivt ansvar eller andet skærpet ansvar for en skadevolder.

¹³⁴ Ibid., s. 33.

samtykke, tilsidesættelse af tabsbegrænsningspligten og egen skyld.¹³⁵ Nærværende afhandling vil udelukkende beskæftige sig med skadelidtes medvirken ved egen skyld.

4.1.5.1. Egen skyld

Begrebet *egen skyld* defineres som culpa over for egne goder, og kan udtrykkes som en handling fra en skadelidtes side, der ville have medført et erstatningsansvar, hvis handlingen var begået over for en tredjemand.¹³⁶ Det er en grundbetingelse for, at skadelidtes medvirken ved egen skyld kan komme på tale, at både en skadevolder og en skadelidte skal være involveret i en skades indtræden eller udvikling.¹³⁷ Skadelidtes tilstedeværelse ved skadens indtræden er selvsagt i sig selv ikke tilstrækkeligt til, at der er tale om medvirken, da skadelidte altid vil være til stede ved indtræden af skaden. Det afgørende er, om skadelidtes medvirken er årsagen til skadens opståen eller forøgelse af skadens omfang. Ved skadens indtræden bliver det afgørende derfor, om der kan findes flere årsagsfaktorer end skadevolderens ansvarspådragende handling, og om årsagsfaktorerne hidrører fra skadelidte eller forhold, som skadelidte er ansvarlig for.¹³⁸ Til illustration kan afgørelsen U.1987.985Ø nævnes, hvor en entreprenør ramte en naturgasledning under kloakeringsarbejde for en kommune.

U.1987.985Ø: En entreprenør (skadelidte) udførte kloakeringsarbejde for en kommune. Under arbejdets udførsel ramte entreprenøren en gasledning, som tilhørte Hovedstadsregionens Naturgas I/S (skadevolder). Gasledningen slog i læk og blev efterfølgende antændt, hvilket medførte, at en gravemaskine tilhørende entreprenøren udbrændte. Gravemaskinen var forsikret, og forsikringsselskabet krævede maskinens værdi erstattet af skadevolderen. Gravemaskinens værdi var 540.000 kroner. Kommunen havde udfærdiget et kort, som angav to gasledningers placering forkert. Gasledningerne var

¹³⁵ Ibid., og Isager, Helle op. Cit., s. 479 ff.

¹³⁶ Sofie Resen Steenstrup, Anne op. Cit., s. 41 ff.

¹³⁷ Ibid., s. 35 f.

¹³⁸ Ibid., s. 35.

indtegnet efter oplysninger fra skadevolderen. Entreprenøren kunne kun finde frem til den ene af de to gasledningers placering. Entreprenøren rettede derfor henvendelse til ledningsejeren med anmodning om at få påvist, hvor ledningen befandt sig. Ledningsejeren påviste hverken ledningens placering eller tog afstand fra den fejlagtige angivelse af gasledningernes placering på kortet. Ledningsejeren fandtes under disse omstændigheder at have pådraget sig et erstatningsansvar. Landsretten fandt imidlertid, at entreprenøren havde begået fejl, ved at begynde gravearbejdet uden kendskab til den anden gaslednings nøjagtige placering. På grund af egen skyld hos entreprenøren, blev erstatningskravet nedsat til 360.000 kroner.

Kendetegnet for egen skyld er, at der stilles krav om, at skadelidte skal have udvist culpøs adfærd og derved handlet ansvarspådragende. Egen skyld er et udtryk for en risikofordeling, hvor en skadelidt og en skadevolder må dele risikoen for en skade, når skadelidte har udvist culpøs adfærd. Egen skyld må derfor som udgangspunkt bygge på en almindelig culpabedømmelse. Imidlertid gælder det, at culpabedømmelsen ved en skadelidtes egen skylds-vurdering ikke altid er sammenfaldende med den culpabedømmelse, som anvendes ved vurderingen af en skadevolders erstatningsansvar.¹³⁹ Skadelidtes culpabedømmelse kan i ét tilfælde være lempet, hvorimod skadevolderens culpabedømmelse i samme tilfælde kan være skærpet og omvendt. Det kan være i situationer, hvor skadelidtes culpøse adfærd udspringer af en undladelse. Udspringer skadelidtes culpøse adfærd af en undladelse, vil skadelidtes culpabedømmelse være skærpet.¹⁴⁰ Det kan derfor konkluderes, at der foreligger egen skyld, når der er noget at bebrejde en skadelidt.¹⁴¹ I vurderingen indgår skyldgraden og farligheden af skadelidtes handling.

¹³⁹ Ibid., s. 44 og Isager, Helle op. Cit., s. 488 ff.

¹⁴⁰ Ibid.

¹⁴¹ Ibid., s. 38.

Retsvirkningerne af egen skyld er, at skadelidte ikke opnår fuld erstatning. Som omtalt ovenfor findes der ingen almindelige lovfæstede bestemmelser om retsvirkningerne af egen skyld. Retsvirkningerne er udviklet gennem retspraksis, og vil oftest medføre en nedsættelse af erstatningskravet efter egen skyld-brøken, hvorfor erstatningskravet vil blive nedsat med brøkerne $1/2$, $1/3$ og $2/3$. Kan graden af skadelidtes egen skyld vurderes til at være lavere end $1/3$, vil det ofte betyde, at der ses bort fra skadelidtes culpøse adfærd og skadelidte vil derfor blive tildelt fuld erstatning. Kan graden af skadelidtes egen skyld vurderes til at være større end $2/3$, får skadelidte ingen erstatning.¹⁴²

4.1.6. Erstatning inden for eller uden for kontrakt

Der sondres i dansk erstatningsret mellem erstatning inden for eller uden for kontrakt. Selvom sondringen er vigtig for vurderingen af et erstatningskrav, tjener begge tilfælde at imødekomme samme retlige behov. Reglerne for erstatning inden for kontrakt kontra reglerne om erstatning uden for kontrakt bygger på et princip om at fordele den økonomiske risiko for en unormal udviklet af et begivenhedsforløb mellem to involverede parter.¹⁴³ Den væsentligste forskel på erstatning inden for henholdsvis uden for kontrakt er, at uden for kontraktforhold er begivenhedsforløbet altid uforudset, og erstatningsansvaret er således det eneste middel til fordeling af den økonomiske risiko. Omvendt er det i kontraktforhold, hvor et uforudset hændelsesforløb typisk er foruddiskonteret i en kontrakt. Det betyder, at en kontrakt mellem to parter ofte vil indeholde bestemmelser om erstatningspligten. En kontrakt kan således indeholde klausuler om ansvarsfraskrivelser eller ansvarsbegrænsninger. Samtidig er det i kontraktforhold muligt at forhandle om risikoen for, at der opstår et uhensigtsmæssigt begivenhedsforløb. Parterne i kontraktforhold kan derfor vælge at aftale, at den part, som påtager sig en særlig risiko, modtager en større modydelse fra den anden part. En sådan mulighed forligger ikke i tilfælde, hvor en skade opstår uden tilknytning til et kontraktforhold.¹⁴⁴

¹⁴² Ibid., s. 45 f og Isager, Helle op. Cit., s. 485 f.

¹⁴³ Isager, Helle op. Cit., s. 28.

¹⁴⁴ Ibid., s. 28 ff.

Et eksempel kunne være, at en flyttemand udfører flytning for A, og under flytningen taber et skab ned på B's parkerede bil, hvorved både A's skab og B's bil beskadiges. Der vil over for A være tale om erstatningsansvar i kontraktforhold, mens der over for B foreligger erstatningsansvar uden for kontraktforhold.

Nærværende afhandling tager udelukkende udgangspunkt i reglerne om erstatning uden for kontraktforhold. Erstatning i kontraktforhold behandles derfor ikke.

4.1.7. Flere skadevoldere

I de fleste tilfælde vil kun én person være ansvarlig over for en skadelidte for en indtrådt skade. Selvom det er typetilfældet, kan reglerne om pådragelse af erstatningsansvar føre til, at flere personer bliver erstatningsansvarlige for den samme skade.¹⁴⁵ Til illustration kan afgørelsen U 1975.425 H nævnes, hvor en malersvend styrtede ned i en trappeskakt på en byggeplads, hvor der ikke var foretaget forsvarlig afskærmning.

1975.425 H: En malersvend (skadelidte) styrtede ned i en trappeskakt på en byggeplads. Trappeskaktens åbning var tildækket med bølgepap. Tildækningen var foretaget af en person, som var ansat af bygmesteren, og en person, som var ansat af skadelidtes arbejdsgiver. Bygmesteren havde ikke overholdt afskærmningsreglerne i et dagældende regulativ for byggevirkksomhed. Bygmesteren og den af skadelidtes arbejdsgiver ansatte person fandtes begge ansvarlige for den indtrådte skade.

Hvis der er flere erstatningsansvarlige over for en skadelidte for den samme skade er udgangspunktet, at de hæfter solidarisk over for skadelidte, jf. f.eks. dommen U.2000.365/2H. Det betyder, at skadelidte frit blandt flere skadevoldere kan kræve hele erstatningsbeløbet. Omvendt betyder det, at er flere skadevoldere erstatningsansvarlige, og kræver skadelidte erstatningsbeløbet hos én blandt flere skadevoldere, er alle skadevolderne frigjort over for skadelidte, når han modtager erstatningsbeløbet.¹⁴⁶

¹⁴⁵ Ibid., s. 499 ff. og Gomard, Bernhard op. Cit., s. 91 ff.

¹⁴⁶ Isager, Helle op. Cit., s. 499 ff.

Skadelidte er derfor sikret fuldstændig dækning, når blot én af de erstatningsansvarlige kan betale, eller de erstatningsansvarlige kan opfylde betalingsforpligtelsen i forening. Havde der foreligget pro rata-ansvar ville det for skadelidte medføre, at der ikke kunne opnås fuldstændig dækning, hvis blot én af de erstatningsansvarlige ikke var i stand til at betale.¹⁴⁷

Har skadelidte fået dækket sit erstatningskrav fra én eller flere erstatningsansvarlige, opstår spørgsmålet om, hvordan den eller de erstatningsansvarlige, som har indfriet betalingsforpligtelsen, er stillet over for de øvrige erstatningspligtige. Spørgsmålet er herefter, om den eller de indfriende erstatningsansvarlige endeligt skal være tabet, eller om der skal foretages en indbyrdes fordeling af tabet mellem de solidarisk erstatningsansvarlige.¹⁴⁸

Som udgangspunkt gælder det, at den eller de indfriende erstatningsansvarlige indrømmes en ret til *regres*. Erstatningsbyrden fordeles indbyrdes mellem de erstatningsansvar efter hvad der under hensyn til ansvarets beskaffenhed og omstændighederne i øvrigt må anses for rimeligt, jf. erstatningsansvarslovens § 25, stk. 1. Der tillægges således domstolene frie hænder til at træffe bestemmelse om den indbyrdes fordeling af erstatningsbyrden mellem flere erstatningsansvarlige. Det er ikke muligt at fremkomme med en udtømmende opregning af de momenter, som kan tillægges vægt ved fordeling af det indbyrdes erstatningsansvar. Nogle momenter, der kan tillægges vægt ved fordeling af det indbyrdes erstatningsansvar, er risikosynspunkter, sociale hensyn, skadevolderens økonomiske forhold og farlighedsgraden af de respektive ansvarspådragende handlinger.¹⁴⁹

5. Konkursens indtræden og erstatningskravets opståen

Det er grundlæggende en forudsætning for behandling af afhandlingens problemformulering, at selskabet, der handler i sin egenskab som fakturafabrik, bliver taget

¹⁴⁷ Ibid., s. 500.

¹⁴⁸ Ibid., s. 502 og Gomard, Bernhard op. Cit., s. 91 ff.

¹⁴⁹ Ibid., s. 504.

under konkursbehandling.¹⁵⁰ Det er selvsagt ikke fakturafabrikken selv, der indgiver konkursbegæring, da det ville stride imod formålet med selve hvidvask-setuppet. I nærværende afsnit gennemgås konkursens indtræden samt erstatningskravets opståen. Det for afhandlingen vigtigste krav vedrører konkursboets erstatningskrav mod en vareleverandør, der har modtaget betaling fra fakturafabrikken inden konkursens indtræden. Dog vil skattemyndighedernes krav, som følge af de fiktive transaktioner, ligeledes blive gennemgået for forståelsens skyld.

5.1. Indtræden af konkurs

De grundlæggende betingelser for at tage en skyldner under konkursbehandling fremgår af konkursloven.¹⁵¹ Er en skyldner insolvent, skal hans bo tages under konkursbehandling, når det begæres af skyldneren eller en fordringshaver, jf. KL § 17, stk. 1. En skyldner er insolvent, hvis han ikke kan opfylde sine forpligtelser, efterhånden som de forfalder, medmindre betalingsudygtigheden må antages blot at være forbigående, jf. KL § 17, stk. 2. Betingelsen for, at en skyldner er insolvent, er således, at skyldner er *illikvid*.¹⁵²

Som ovenfor anført er det ikke et selskab, der i sin egenskab som fakturafabrik, indgiver konkursbegæring mod sig selv i klassisk forstand. Samtidig er det heller ikke en fordringshaver, der indgiver konkursbegæring mod fakturafabrikken som skyldner, for en ikke-opfyldt betalingsforpligtelse. Det skyldes, at fakturafabrikken overordnet set operer i sit eget lukkede miljø, da der kun i begrænset omfang foretages handel med andre legitime virksomheder.

En fakturafabrik er kendetegnet ved, at selskabet ikke indberetter salgsmoms, jf. ML § 2, at selskabet ikke indsender årsregnskaber, jf. årsregnskabslovens (ÅRL) § 2 og at direktøren er indsat som stråmand, og dermed ikke udgør den reelle ledelse i selskabet, Erhvervsstyrelsen kan herefter anmode skifteretten om at opløse selskabet, jf. selskabslovens (SL) §§ 225, stk.

¹⁵⁰ Begreberne ”fakturafabrik” og ”selskab” bruges i afsnittet synonymt af hensyn til læsevenligheden.

¹⁵¹ Lovbekendtgørelse 2024-11-09 nr. 1162 (Konkursloven)

¹⁵² Ørgaard, Anders, (2022). *Konkursret* (13. udgave), Djøf Forlag, s. 16.

1 og 226.¹⁵³ Erhvervsstyrelsen anmodning om opløsning af et selskab kaldes tvangsopløsning. Der sondres mellem frivillig opløsning (likvidation) og tvangsopløsning. Likvidation hviler som udgangspunkt på et frivilligt grundlag.¹⁵⁴ Tvangsopløsning er i første led den ophørs måde, som en fakturafabrik rammes af, forinden selskabet tages under konkursbehandling. Tvangsopløsning af et selskab betyder ikke i sig selv, at selskabet er insolvent. Det er således muligt at foretage tvangsopløsning af et solvent selskab.¹⁵⁵ Efter erhvervsstyrelsens anmodning om tvangsopløsning, kan skifteretten udnævne en eller flere likvidatorer til at varetage bobehandlingen, jf. SL § 227, stk. 3. Hvis det efter, at tvangsopløsningsproceduren er påbegyndt, bliver klart for likvidator, at selskabet er insolvent, skal likvidator indgive konkursbegæring, jf. SL § 233, stk. 2. Herefter sker tvangsopløsning af det insolvente selskab i overensstemmelse med konkurslovens regler.¹⁵⁶

En fakturafabrik, der undlader at indsende deres årsregnskab, eller har en registreret direktør, der ikke udgør den reelle ledelse i selskabet, bliver således påbudt at lade sig tvangsopløse, jf. SL § 225, stk. 1. I forbindelse med tvangsopløsningen udpeges en likvidator af skifteretten. Likvidator indser herefter ved bobehandlingen, at selskabet er insolvent, og indgiver herefter konkursbegæring mod selskabet i medfør af SL § 233, stk. 1 og 3. Fakturafabrikken tages herefter under konkursbehandling, jf. KL § 17, stk. 1.

5.2. Skattemyndighedernes krav

Som omtalt ovenfor i afsnit 2.5 vil en virksomhed, der har interesse i at modtage et større kontaktbeløb, tage kontakt til en fakturafabrik, med henblik på at købe en momsbelagt fiktiv faktura. Eftersom fakturafabrikken er momsregistreret, vil selskabet være forpligtet til at afregne moms, da selskabet er en afgiftspligtig person, jf. afsnit 3.2.1. Samtidig får en fakturakøber mulighed for at foretage momsfradrag, jf. afsnit 3.3. Fakturafabrikken leverer

¹⁵³ Lovbekendtgørelse 2025-03-20 nr. 331 om aktie- og anpartsselskaber (Selskabsloven)

¹⁵⁴ Kuld Hansen, Torben og Lars Lindencrone Petersen, (2023). *Insolvensprocesret* (5. udgave, 1. oplag), Karnov Group, s. 558.

¹⁵⁵ Schans Christensen, Jan, (2021). *Kapitalselskaber, Aktie- og anpartsselskaber* (6. udgave, 1. oplag), Karnov Group, s. 679.

¹⁵⁶ Ibid., s. 678.

en på papiret afgiftspligtig ydelse til en fakturakøber. Transaktionen mellem fakturafabrikken og fakturakøberen er således som udgangspunkt en afgiftspligtig transaktion. Se nærmere om afgiftspligtige transaktioner i afsnit 3.2.3.

En forudsætning for, at en transaktion er afgiftspligtig er, at en leverance af en *vare* eller en *ydelse* sker *mod vederlag*, jf. ML § 4, stk. 1 og afsnit 3.2.3.2. Kravet om leverance mod vederlag er i princippet opfyldt, da afgiftsgrundlaget opgøres på baggrund af varens eller ydelsens pris, jf. ML § 27, stk. 1. Imidlertid stilles der krav til, at der består en direkte sammenhæng mellem det faktiske vederlag og leverancen. Kravet om levering mod vederlag vil udelukkende være opfyldt, når der mellem leverandøren og modtageren består et retsforhold, der vedrører en gensidig udveksling af ydelse og modydelse. Når det gælder retsforholdet mellem en fakturafabrik og en fakturakøber, er dette krav utvivlsomt ikke opfyldt, idet der ikke foretages en gensidig udveksling af ydelser. Desuden foretages der ikke en reel levering af en ydelse fra fakturafabrikken til fakturakøberen. Kravet om levering af en vare eller ydelse er derfor heller ikke opfyldt. Transaktionen mellem fakturafabrikken og fakturakøberen vil derfor som udgangspunkt ikke medføre afgiftspligtig. Det er derfor nærliggende at antage, at skattemyndighederne reelt ikke lider et tab, da der ikke består en forpligtelse til at afregne salgsmoms.

Imidlertid gælder det, at betaling af afgift påhviler enhver, der på en faktura anfører afgiftsbeløb eller anden angivelse af, at fakturabeløbet indbefatter afgift, jf. ML § 46, stk. 6. Bestemmelsen er forankret i MSD art. 203 som angiver, at momsen påhviler enhver person, som anfører denne afgift på en faktura. Bestemmelsen i ML § 46, stk. 6 skal læses i sammenhæng med ML § 52 a, stk. 7, hvorefter enhver virksomhed, der med urette anfører afgiftsbeløb på en faktura, skal indberette beløbet til skattemyndighederne. Spørgsmålet om, hvorvidt det påhviler en person at betale moms anført på en faktura, uafhængigt af, om der faktisk har fundet en afgiftspligtig transaktion sted, er besvaret af EU-domstolen i sag C-642/11, *Stroy trans EOOD*. EU-domstolen anfører i præmis 38, at:

moms, som en person har anført på en faktura, påhviler denne person uafhængigt af, om der faktisk har fundet en afgiftspligtig transaktion sted

Lignende synspunkt er også blevet anlagt i sag C-442/22, *P sp. z o.o* og sag C-712/17, *EN.SA. Srl*, som omhandler afgiftspligt og momsfradrag i tilfælde, hvor der er udstedt fiktive fakturaer. Det afgørende er, hvorvidt der i det konkrete tilfælde er en risiko for tab af afgiftsindtægter, som følge af, at en modtager af den pågældende faktura kan gøre sin fradragsret gældende. Idet en fakturakøber foretager fradrag for købsmoms, som følge af betaling af den fiktive faktura, vil der i hvidvask-setuppet altid være en konkret risiko for tab af afgiftsindtægter, som følge af fakturakøberens udnyttelse af momsfradrag, der er en del af den systematiserede svindel. Fakturafabrikken er derfor objektiv betalingspligtig for det momsbeløb, der angives på fakturaen, idet der er en risiko for tab af afgiftsindtægter. Forpligtelsen til at afregne salgsmoms opstår allerede på det tidspunkt, hvor der på en fiktiv faktura angives moms. Skattemyndighedernes tab relaterer sig således først og fremmest til den manglende afregning af salgsmoms fra fakturafabrikken.

Skattemyndighedernes krav opstår ikke blot på grund af manglende afregning af salgsmoms fra en fakturafabrik. Skattemyndighederne lider også tab, som følge af en fakturakøbers udnyttelse af fradrag for købsmoms. Betingelserne for at opnå fradrag for moms fremgår af ML §§ 36 a og 37. Det bemærkes, at den formelle betingelse i ML § 36 a, stk. 2 om, at fradragsretten kan udøves, når den fradragsberettigede er i besiddelse af en faktura, isoleret set er opfyldt. Den fradragsberettigede er i nærværende tilfælde en fakturakøber.

Selvom den formelle betingelse i ML § 36 a, stk. 2 er opfyldt, henvises der til de materielle betingelser i ML § 37, stk. 1. Den afgiftspligtige kan kun opnå momsfradrag for en indkøbt vare eller ydelse, som den afgiftspligtige anvender i forbindelse med sine afgiftspligtige transaktioner, hvoraf der er betalt moms. Samtidig er det et krav, at der er tale om moms, som betales i forbindelse med køb af varer eller ydelse fra en anden afgiftspligtig person, jf. MSD art. 168, litra a og sag C-712/17 *EN.SA. Srl*, præmis 23. Udstedelse af en fiktiv faktura

giver derfor ikke ret til momsfradrag for fakturakøberen, allerede fordi der ikke er foretaget levering af en vare eller ydelse, jf. også sag C-152/02, *Terra Baubedarf-Handel GmbH*, præmis 34.

Da erhvervelsen af en vare eller ydelse i forholdet mellem en fakturafabrik og en fakturakøber er uden faktisk realitet, og transaktionen dermed er fiktiv, kan der ikke være en sammenhæng mellem erhvervelsen og en afgiftspligtig transaktion i senere led i omsætningskæden. Fakturakøberen er derfor ikke berettiget til momsfradrag efter ML § 37, stk. 1. Dette synspunkt underbygges også af sag C-712/17 *EN.SA. Srl*, præmis 24 og 25. Heraf fremgår:

Når en transaktion vedrørende erhvervelse af en vare eller tjenesteydelse er fiktiv, kan den imidlertid ikke have nogen sammenhæng med en afgiftspligtigs afgiftspålagte transaktioner i senere omsætningsled. Følgelig opstår der ingen fradragsret, når den faktiske gennemførelse af leveringen af godet eller tjenesteydelsen ikke har fundet sted (...)

Det ligger således i momsens natur, at en fiktiv transaktion ikke kan give ret til et fradrag for denne afgift.

Det kan forekomme selvmodsigende, at en fakturafabrik, som foretager en i udgangspunktet ikke-afgiftspligtig transaktion, bliver momspligtig ved udstedelse af en fiktiv faktura, mens en fakturakøber fratages muligheden for at opnå fradrag for købsmoms, når transaktionen i medfør af national og EU-retlig lovregulering bliver afgiftspligtig. Dette er dog i overensstemmelse med formålet bag bl.a. momssystemdirektivet, og EU-domstolen adresserer problemstillingen i sag C-712/17 *EN.SA. Srl* om udstedelse af fiktive fakturaer og fradrag for købsmoms.¹⁵⁷ EU-domstolen udtaler i præmis 27:

¹⁵⁷ Se C-442/22, *P sp. z o.o.*, præmis 29 der følger synspunktet om, at både retspraksis og momssystemdirektivet støtter et samlet mål om bekæmpelse af svig og misbrug.

I princippet finder de to ovennævnte bestemmelser ikke anvendelse på samme operatør. Det er udstederen af en faktura, der er betalingspligtig for den moms, der anført på fakturaen, mens den manglende adgang til at fradrage moms, der knytter sig til fiktive transaktioner, kan gøres gældende over for fakturaens modtager

Bestemmelserne, som EU-domstolen i deres udtalelse henviser til, er MSD art. 168 om fradrag og MSD art. 203 om afgiftspligt ved angivelse af moms i en ikke-afgiftspligtig transaktion, som er implementeret i dansk lov ved ML §§ 37, stk. 1 og 46, stk. 6.

Skattemyndighedernes tab er derfor flerleddet. I første led består tabet i manglende indberetning og afregning af salgsmoms vedrørende en afgiftspligtig transaktion mellem en fakturafabrik og en fakturakøber. I andet led består tabet i, at fakturakøberen de facto foretager fradrag for købsmoms, uden at være fradragsberettiget. Manglende afregning af salgsmoms og uberettiget fradrag for købsmoms medfører, at skattemyndighederne forhøjer både fakturabrikkens henholdsvis fakturakøberens momstilsvær, der i sidste ende udgør skattemyndighedernes tab.

5.3. Konkursboets erstatningskrav

Konkursboets erstatningskrav udspringer af, at en fakturafabrik forinden konkursens indtræden, som tredjepart har foretaget betalinger til en vareleverandør for en levering, foretaget til en varemodtager, uden at have tilknytning til transaktionskæden eller være forpligtet hertil i øvrigt. For at der indtræder et erstatningsansvar for vareleverandøren kræver det, at de almindelige erstatningsretlige betingelser er opfyldt. Se afsnit 4.1 – 4.1.4 for en gennemgang af de almindelige erstatningsretlige regler.

Som udgangspunkt er det ikke i strid med dansk ret at foretage tredjepartsbetalinger. Tredjepartsbetalinger kan foretages af legitime årsager, og dermed uden relation til hvidvask eller andre former for systematiseret svindel. Tredjepartsbetalinger kan være en måde at overføre værdier mellem to selskaber, ved at et selskab betaler et andet selskabs faktura. Tredjepartsbetalinger anvendes også ved håndtering af valutaricisi, hvor en

virksomhed betaler en faktura på vegne af en anden virksomhed, for at omgå valutarestriktioner. Efterfølgende betales det samme beløb tilbage i en tilladt valuta.¹⁵⁸

En vareleverandør, der modtager en tredjepartsbetaling fra et selskab, uden at der består et egentligt retsforhold mellem leverandøren og det betalende selskab, må nødvendigvis have handlet culpøst og dermed ansvarspådragende, for at der kan statueres et erstatningsansvar, jf. også afsnit 4.1.2. Da der ikke består et retsforhold mellem vareleverandøren og det betalende selskab, skal erstatningskravet behandles efter reglerne om erstatning uden for kontrakt, jf. også afsnit 4.1.6. Det centrale for konkursboets erstatningskrav er således, hvornår vareleverandøren kan anses for at have handlet ansvarspådragende, hvilket var spørgsmålet i sag BS-35980/2023-KOL.¹⁵⁹ Sagen drejer sig om, hvorvidt en betalingsmodtagende vareleverandør har handlet ansvarspådragende ved at have modtaget to overførsler på i alt 752.691,24 kroner (100.800,00 euro) af et selskab under konkursbehandling (fakturafabrik).

BS-35980/2023-KOL (anket): En vareleverandør (B) havde indgået en aftale med en irakisk varemodtager (C) om levering af 200 tons mælkepulver. Vareleverandøren modtog ad to omgange betaling fra et nu konkursramt selskab (A). Inden aftaleindgåelse foregik der drøftelser mellem repræsentanter for B og C. B fremsendte herefter en proforma faktura til C, hvilket svarede til en ordrebekræftelse. Efterfølgende modtog B en forudbetaling på 25.000 euro, svarende til en $\frac{1}{4}$ af den samlede fakturas pålydende, hvilket var i overensstemmelse med de aftalte betalingsbetingelser. En repræsentant for C fremsendte i en mail til B en overførselskvittering vedrørende det overførte beløb. B fremsendte ca. tre måneder senere en opkrævning på det resterende beløb. B modtog herefter de resterende 75.600,00 euro. Begge betalinger blev foretaget fra konti tilhørende A. A blev efterfølgende taget under

¹⁵⁸ Hvidvasksekretariatet, *Tredjepartsbetalinger – en overset hvidvaskanal*, op. Cit., s. 3 f.

¹⁵⁹ Trykt i domsdatabasen (nr. 1187/24) og vedlagt som bilag 1.

konkursbehandling, og konkursboet anlagde derfor sag mod B med påstand om, at B havde handlet ansvarspådragende ved at have modtaget de to overførsler på i alt 752.691,24 kroner (100.800,00 euro). I sagen kom det frem, at A af kriminelle bagmænd var blevet misbrugt til bl.a. hvidvask af mere end 166 millioner kroner. Det var i sagen ubestridt, at betalinger var foretaget fra konti tilhørende A, ligesom det var ubestridt, at betalingerne skete som led i hvidvask, foretaget af personer med relation til A. Retten i Kolding udtalte i dommen, at B ikke havde foretaget en sådan undersøgelse af baggrunden for betalingerne, som det efter de konkrete omstændigheder var påkrævet. Retten i Kolding fandt herefter, at B havde handlet på en sådan måde, at B måtte anses for at have medvirket til hvidvask, ved ikke at have foretaget nogen særlig undersøgelse af baggrunden for betalingerne. B blev derfor pålagt at betale 752.691,24 kroner i erstatning til A.

Domstolene synes at lægge vægt på, om der ved en vareleverandørs modtagelse af en tredjepartbetaling forelå sådanne særlige omstændigheder, hvorefter vareleverandøren var eller burde have været bekendt med, at betalingerne skete som led i hvidvask eller misbrug i øvrigt. Se hertil sag BS-50011/2023-KOL (utrykt og anket), hvor retten i Kolding udtaler:

Det afgørende for erstatningsansvaret er imidlertid, om sagsøger har løftet bevisbyrden for, at der for Selskab 2 ved modtagelse af delbetalingen (...) forelå sådanne særlige omstændigheder, hvorefter Selskab 2 var eller burde have været bekendt med, at betalingerne var et led i hvidvask eller misbrug'' (...) Retten finder herefter at sagsøger ikke har løftet bevisbyrden for, at Selskab 2 alene ved modtagelse af de pågældende beløb fra Selskab 1 og det i sagen beskrevne hændelsesforløb har handlet ansvarspådragende.¹⁶⁰

¹⁶⁰ BS-50011/2023-KOL er vedlagt som bilag 2.

Konkursboets erstatningskrav bygger således som udgangspunkt på, hvorvidt en vareleverandør kan anses for at have handlet ansvarspådragende, i de tilfælde, hvor der foreligger særlige omstændigheder, der medfører, at vareleverandøren er eller burde være bekendt med, at tredjepartsbetalingerne sker som led i hvidvask eller misbrug. Det forhold, at tredjepartsbetalingerne er sket som led i hvidvask, uden vareleverandørens subjektive viden eller burde viden, kan ikke isoleret set danne grundlag for et civilretligt erstatningskrav mellem private parter, jf. sag BS-14661/2023-KBH (utrykt og anket) og sag BS-50011/2023-KOL.¹⁶¹ Det bemærkes, at kravene til tab, årsagssammenhæng og adækvans fortsat skal være opfyldt, for at statuere et erstatningsansvar.

5.3.1. Rette sagsøgte

Selvom konkursboet kan løfte bevisbyrden for, at en vareleverandør har handlet ansvarspådragende, skal vareleverandøren ligeledes være rette sagsøgte. Er vareleverandøren ikke rette sagsøgte, kan konkursboet ikke effektuere et potentielt erstatningskrav mod vareleverandøren. Rette sagsøgte vil i sager om erstatning være den, der over for en skadelidt er ansvarlig for en indtrådt skade. Hvis der er flere erstatningsansvarlige over for skadelidte for den samme skade er udgangspunktet solidarisk hæftelse, jf. U.2000.365/2H. Skadelidte kan derfor frit blandt flere skadevoldere kræve hele erstatningsbeløbet.

Principielt kan der i sager omhandlende tredjepartsbetalinger være flere skadevoldere. Både en bagmand, en varemottager eller et ledelsesmedlem kan antages at være skadevolder. Imidlertid gælder der solidarisk hæftelse overfor en skadelidte, hvis der for en skade er flere erstatningsansvarlige. Konkursboet kan derfor frit vælge, hvorvidt de vil rette et erstatningskrav mod bagmanden, ledelsen, varemottageren, vareleverandøren eller andre. Det forhold, at konkursboet ikke vælger at forfølge eventuelle krav mod andre potentielle skadevoldere, har ikke betydning for en sags afgørelse, jf. f.eks. U.2023.945H, hvor Højesteret fandt, *"at det ikke har betydning for sagens afgørelse, at Finansiell Stabilitet ikke*

¹⁶¹ BS-14661/2023-KBH er vedlagt som bilag 3.

har krævet erstatning af G, der var bankens øverste direktør fra den 1. juli 2007 til den 6. oktober 2008". Imidlertid står det en vareleverandør frit for at rejse et regreskrav mod varemottageren eller andre ansvarlige.

5.3.2. Værneting for erstatningskravet

Som anført ovenfor i afsnit 5.3.1 er konkursboet frit stillet til at rette sit erstatningskrav mod en vareleverandør. Vareleverandøren vil som anvist i afsnit 2.5 typisk være et europæisk selskab, der således ikke er hjemhørende i Danmark. Det er derfor væsentligt at fastslå, om sagen vedrørende erstatningskravet kan anlægges ved en dansk domstol, eller om sagen er undergivet international kompetence.

Hvorvidt en sag kan anlægges ved en dansk domstol samt ved hvilken af flere ensartede retter sagen skal behandles, afgøres efter reglerne om *stedlig kompetence* eller *værneting*.¹⁶² Reglerne angiver således både, hvor i Danmark en sag kan behandles, og om sagen i det hele taget kan behandles af en dansk domstol.¹⁶³

Reglerne om værneting findes i retsplejeloven (RPL) og Bruxelles I-forordningen (domsforordningen eller DF).¹⁶⁴ På trods af Danmarks forbehold vedrørende det unionsretlige EU-samarbejde om civilret (retsforbeholdet), finder forordningen anvendelse i dansk ret, som følge af, at der mellem Danmark og EU i 2005 er indgået en såkaldt "parallelaftale". Bruxelles I-forordningen blev herefter gennemført i dansk ret ved Lov 2006-12-20 nr. 1563 om anerkendelse og fuldbyrdelse af visse udenlandske retsafgørelser m.v. på det civil- og handelsretlige område.¹⁶⁵ Efterfølgende er der vedtaget en omarbejdet udgave af forordningen, som ligeledes er gennemført i dansk ret ved Lov 2013-05-28 nr. 518 om ændring af lov om Bruxelles I-forordningen m.v.

¹⁶² Gomard, Bernhard og Michael Kistrup, *Civilprocessen*, s. 101

¹⁶³ Ibid.

¹⁶⁴ Lovbekendtgørelse 2024-11-05 nr. 1160 om rettens pleje (retsplejeloven) med efterfølgende ændringer og Europa-Parlamentets og Rådets forordning af 2012-12-12 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (1215/2012)

¹⁶⁵ Gomard, Bernhard og Michael Kistrup, *Civilprocessen*, op. Cit, s. 102

I det omfang domsforordningen efter sit indhold finder anvendelse, skal spørgsmålet om værneting afgøres efter denne, da retsplejelovens regler om værneting viger for domforordningens værnetingsregler.¹⁶⁶ Domforordningens værnetingsregler gælder kun i tilfælde, hvor den anlagte sag rejser spørgsmål om den internationale kompetence for den ret, hvor sagen er anlagt.¹⁶⁷ Dette antages at være tilfældet, hvis en part i sagen har bopæl i en anden medlemsstat end den stat, hvor sagen er anlagt. Forordningens regler om værneting har således kun betydning i sager, der har tilknytning til flere medlemsstater, og således er af international karakter.¹⁶⁸

Når det gælder et konkursbos erstatningskrav mod en vareleverandør, anlægges sagen af konkursboet i Danmark. Samtidig har vareleverandøren som udgangspunkt bopæl i en anden medlemsstat. Sagen må således rejse spørgsmålet om international kompetence. Derudover beror erstatningskravet på et civilretligt krav. Domsforordningen finder efter bestemmelsen i artikel 1, stk. 1 anvendelse på det civil- og handelsretlige område. Når rette værneting for konkursboets erstatningskrav skal afgøres, må det således ske efter værnetingsreglerne i domsforordningen.

Det fremgår af artikel 4, stk. 1 i domsforordningen, at en person, der har bopæl på en medlemsstats område, sagsøges ved retterne i denne medlemsstat. Bestemmelsen er udtryk for det almindelige princip om, at en retssag som udgangspunkt skal anlægges i den medlemsstat, hvor sagsøgte har bopæl.¹⁶⁹ Vurderingen af, hvor sagsøgte har bopæl, er forskellig alt efter, om sagsøgte er en fysisk person eller en juridisk person.¹⁷⁰ Da konkursboets erstatningskrav ikke retter sig mod en fysisk person, vil reglerne herfor ikke blive gennemgået nærmere.

¹⁶⁶ Hertz, Ketilbjørn, *Bruxelles I-forordningen med kommentarer*, s. 17 ff.

¹⁶⁷ Ibid., s. 134

¹⁶⁸ Gomard, Bernhard og Michael Kistrup, *Civilprocessen*, op. Cit, s. 123

¹⁶⁹ Hertz, Ketilbjørn, op. Cit., s. 136.

¹⁷⁰ Om en fysisk person bopæl henvises der i øvrigt til domforordningens artikel 62.

Det fremgår af domsforordningens artikel 63, stk. 1, at selskaber og andre juridiske personer har bopæl det sted, hvor de har deres vedtægtsmæssige hjemsted, deres hovedkontor eller deres virksomhed. Udgangspunktet er herefter, at rette værneting for konkursboets erstatningskrav, er vareleverandørens bopæl, som er et af de i domsforordningens artikel 63, stk. 1 nævnte steder.

Imidlertid gælder der i domsforordningens artikel 5, stk. 1 en undtagelse til udgangspunktet om, at en sag skal anlægges ved en ret i den medlemsstat, hvor sagsøgte har sin bopæl. Bestemmelsen angiver, at en sagsøger har mulighed for at anlægge sagen ved en ret i sagsøgerens medlemsstat, hvis sagen er omfattet af specielle kompetenceregler i domsforordningens kapitel 2, afdeling 2-7. Reglerne kaldes undertiden *undtagelsesværneting*.

Reglerne om de undtagelsesværneting findes som anført i domsforordningens kapitel 2, afdeling 2-7. Særligt relevant er domsforordningens artikel 7, nr. 2. Bestemmelsen angiver, at en person, der har bopæl på en medlemsstats område, kan sagsøges i en anden medlemsstat og at i sager om erstatning uden for kontrakt, ved retten på det sted, hvor skadestilføjelsen er foregået eller vil kunne foregå. Er skadestilføjelsen foregået eller ville kunne foregå i Danmark, kan konkursboet anlægge sagen her i landet, da konkursboets krav beror på et erstatningskrav uden for kontrakt, jf. også afsnit 4.1.5 og 5.3. Hvis der er indtrådt en skade, er det tilstrækkeligt, at enten den skadegørende handling eller selve skaden indtrådte i Danmark.¹⁷¹ Der er således valgfrihed mellem handlings- og virkningssted.¹⁷²

Når det gælder konkursboets erstatningskrav, må skadestilføjelsen anses for at være indtrådt i Danmark. Dette beror på et synspunkt om, at skaden må anses for at være indtrådt

¹⁷¹ Bang-Pedersen Rammeskov, Ulrik m.fl., *Den civile retspleje*, s. 258 f.

¹⁷² Hertz, Ketilbjørn, op. Cit., s. 173.

det sted, hvorfra betalingerne blev foretaget. Synspunktet understøttes af sag C-375/13, *Kolassa*, præmis 55, hvoraf følgende fremgår:

Retterne på det sted, hvor sagsøgeren har sin bopæl, er kompetente i henhold til skadens indtræden til at træffe afgørelse i en sådan sag, bl.a. når den pågældende skade direkte sker på sagsøgerens bankkonto i en bank etableret inden for disse retters jurisdiktion.

Sammenfattende kan det konkluderes, at når det gælder konkursboets erstatningskrav mod en vareleverandør, kan konkursboet anlægge sagen i Danmark. Rette værneting for erstatningskravet er herefter retten på det sted, hvor konkursboet har sit hjemting.

Afslutningsvist bemærkes, at der i sag C-375/13, *Kolassa*, udtales, at den pågældende skade i sagen sker direkte ”på sagsøgerens bankkonto i en bank etableret inden for disse retters jurisdiktion”, hvorfor rette værneting i sagen er sagsøgerens bopæl. Forudsættes det, at de danske domstole følger en tilsvarende argumentation i en lignende sag, rejser det et potentielt fremtidigt civilretligt spørgsmål, da der synes at være en stigende tendens til at anvende neobanker som bankforbindelse. Eftersom neobanker opererer udelukkende digitalt og ikke har fysiske filialer, kan det give anledning til tvivl om, hvorvidt en tilsvarende sag fortsat kan anlægges ved de danske domstole, idet skaden således ikke sker på en konto i en bank med fysisk tilstedeværelse i den jurisdiktion, som retten ved sagsøgerens bopæl dækker. Spørgsmålet behandles dog ikke yderligere i nærværende afhandling.

6. Undersøgelsespligten ved tredjepartsbetalinger

Det for afhandlingen centrale spørgsmål er, hvorvidt der for en vareleverandør opstår en pligt til at undersøge de nærmere omstændigheder angående en betaling, som vareleverandøren modtager fra en tredjepart, når tredjeparten ikke har en synlig tilknytning til den underliggende transaktion. I det tilfælde, at vareleverandøren er underlagt en sådan undersøgelsespligt, må det være af væsentlig betydning, hvornår undersøgelsespligten

indtræder, og i hvilken udstrækning en sådan pligt kan antages at være gældende. Er vareleverandøren underlagt en undersøgelsespligt, når denne modtager tredjepartsbetalinger, vil en tilsidesættelse heraf potentielt udgøre en ansvarspådragende handling. Vareleverandøren risikerer derfor at ifalde erstatningsansvar, hvis denne er underlagt en undersøgelsespligt, og tilsidesættelsen kan anses for at være en culpøs handling. Hvorvidt en varemottager er underlagt en undersøgelsespligt, har derfor også betydning for det erstatningskrav, som et konkursbo måtte have mod vareleverandøren, som omtalt ovenfor i afsnit 5.3.

6.1. Den generelle undersøgelsespligt

I dansk ret gælder der på det formueretlige område det, som betegnes for almindelig uskreven obligationsret. Obligationsretten angår det indbyrdes forhold, der opstår mellem to parter i et skyldforhold.¹⁷³ Et skyldforhold kan være ensidigt eller gensidigt. I de fleste tilfælde vil der være tale om et gensidigt bebyrdende skyldforhold¹⁷⁴. Når et skyldforhold opstår, medfører det, at aftalens parter påtager sig en eller flere forpligtelser. Forpligtelserne kan inddeles i hoved- og biforpligtelser. Hovedforpligtelsen vil typisk være præstation af den for aftalen karakteristiske ydelse. En central biforpligtelse kan være loyalitetspligten, som antages til enhver tid at påhvile en aftales parter.¹⁷⁵ Hvis en af parterne i skyldforholdet ikke opfylder sine forpligtelser, vil denne ikke-opfyldelse udgøre misligholdelse. Misligholder en part en forpligtelse, får den ikke-misligholdende part adgang til en række misligholdelsesbeføjelser.

I et skyldforhold, som omtalt, ovenfor gælder der utvivlsomt en ret og pligt til at foretage undersøgelse af den ydelse, der skal præsteres.¹⁷⁶ Undersøgelsespligten begrænser en pengedebitors (køber) mulighed for at påberåbe sig misligholdelsesbeføjelser over for

¹⁷³ Iversen, Torsten, *Obligationsret 1. del*, s. 20

¹⁷⁴ Bryde Andersen, Mads, *Lærebog i obligationsret 1*, s. 68

¹⁷⁵ Hansen, Ole og Vibe Ulfbeck, (2023). *Lærebog i aftaleret* (2. udgave, 1. oplag), Djøf Forlag, s. 25 f.

¹⁷⁶ Iversen, Torsten, *Op. Cit.*, s. 296 f.

pengekreditor (sælger) efter princippet om *caveat emptor*.¹⁷⁷ Selve undersøgelsespligten kan udspringe af skyldforholdet, men er også forankret i købelovens (herefter KBL) § 47 der fastslår, at køberen ikke kan påberåbe sig mangler, som han burde have opdaget ved undersøgelse af salgsgenstanden før køkets afslutning, hvis han enten faktisk har undersøgt salgsgenstanden eller uden skellig grund har undladt at efterkomme sælgerens opfordring til at undersøge genstanden, eller der før køkets afslutning er givet ham lejlighed til at undersøge en prøve af salgsgenstanden, medmindre sælgeren har handlet svigagtigt.¹⁷⁸

Skyldforholdet mellem en vareleverandør på den ene side og et betalende selskab, i sin egenskab som fakturafabrik, på den anden side, vil som udgangspunkt også være underlagt en sådan undersøgelsespligt for den part, der optræder som køber. Dette vil principielt være fakturafabrikken, da denne optræder som pengedebitor. Allerede her opstår der dog et problem, da det først og fremmest er vareleverandørens undersøgelsespligt, der skal fastlægges. Samtidig foreligger der den situation, at der mellem vareleverandøren og fakturafabrikken ikke består et retsforhold. Fakturafabrikken er derfor ikke pligtig at foretage betaling til vareleverandøren, ligesom vareleverandøren ikke til fakturafabrikken skal præstere en ydelse. Fakturafabrikken har heller ikke et bestående retsforhold med det selskab, som skal modtage varerne. Fakturafabrikkens betaling sker således som en tredjepartsbetaling, uden at have nogen umiddelbar relation til skyldforholdet mellem en vareleverandør og en varemodtager, og uden nogen anden synlig relation i øvrigt. Det kan således ikke med udgangspunkt i obligationsretten konstateres, at en vareleverandør har en pligt til at undersøge de nærmere omstændigheder for en betaling modtaget fra en tredjepart.

¹⁷⁷ Bryde Andersen, Mads, op. Cit., s. 113.

¹⁷⁸ Iversen, Torsten, op. Cit., s. 298.

6.2. Undersøgelsespligten for en vareleverandør

6.2.1. Indledende bemærkninger

Området for handelsbaseret hvidvask har været omtalt i FATF-rapporter siden 2006, hvor FATF udgav deres første rapport "*Trade based Money Laundering*".¹⁷⁹ Sidenhen har FATF i 2020 og 2021 udgivet to yderligere rapporter om handelsbaseret hvidvask med fokus på tendenser, udvikling i handelsbaseret hvidvask og forskellige hvidvaskindikatorer.¹⁸⁰ Der er samtidig blevet indført en skærpet og mere regulerende lovgivning på området for hvidvask, senest med EU's vedtagelsen af Anti-money laundering pakken (AML-pakken).¹⁸¹ Handelsbaseret hvidvask og hvidvask i sin helhed har således været et fokus for både lovgivningsmagten og hvidvaskbekæmpende organisationer gennem en længere periode, men på trods heraf findes der stadig kun sparsom retspraksis og retslitteratur, som beskriver den aktuelle problemstilling. Imidlertid er der inden for de senere år blevet ført en række sager, der omhandler den foreliggende problemstilling, som vil blive præsenteret i det følgende.

6.2.2. Indtræden af undersøgelsespligten

Som anvist ovenfor i afsnit 6.1 er der ikke i obligationsretten grundlag for, at det for en vareleverandør gælder en undersøgelsespligt ved modtagelse af tredjepartsbetalinger. Det rejser spørgsmålet, om en sådan pligt alligevel kan udledes af retspraksis eller anden retlig regulering, og om der kan udledes generelle retningslinjer for, hvornår en sådan

¹⁷⁹ <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Methodsandtrends/Trade-basedmoneylaundering.html>

¹⁸⁰ <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Methodsandtrends/Trade-based-money-laundering-trends-and-developments.html> og <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Methodsandtrends/Trade-based-money-laundering-indicators.html>

¹⁸¹ AML-pakken består af en ny hvidvaskforordning (Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2024/1624 af 31. maj 2024 om forebyggende foranstaltninger mod anvendelse af det finansielle system til hvidvask af penge eller finansiering af terrorisme), et nyt hvidvaskdirektiv (Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2024/1640 af 31. maj 2024 om de mekanismer, som medlemsstaterne skal indføre for at forebygge anvendelse af det finansielle system til hvidvask af penge eller finansiering af terrorisme), en ny forordning til etablering af en fælles EU-hvidvasktilsynsmyndighed (Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2024/1620 af 31. maj 2024 om oprettelse af Myndigheden for Bekæmpelse af Hvidvask af Penge og Finansiering af Terrorismen) og en ændring af pengeoverførselsforordningen (Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2023/1113 af 31. maj 2023 om oplysninger, der skal medsendes ved pengeoverførsler og ved overførsler af visse kryptoaktiver). AML-pakken finder som helhed anvendelse fra den 10. juli 2027.

undersøgelsespligt indtræder for vareleverandøren, og i hvilken udstrækning den måtte være gældende.

En vareleverandørs eventuelle undersøgelsespligt har en nær tilknytning til konkursboets erstatningskrav, jf. ovenfor. Domstolene lægger ved vurdering af erstatning vægt på, om der ved en vareleverandørs modtagelse af en tredjepartsbetaling foreligger sådanne særlige omstændigheder, hvorefter vareleverandøren var eller burde have været bekendt med, at betalingerne skete som led i hvidvask eller misbrug i øvrigt, jf. afsnit 5.3 og dommen i sag BS-50011/2023-KOL, hvor retten i Kolding udtaler:

Det afgørende for erstatningsansvaret er imidlertid, om sagsøger har løftet bevisbyrden for, at der for Selskab 2 ved modtagelse af delbetalingen (...) forelå sådanne særlige omstændigheder, hvorefter Selskab 2 var eller burde have været bekendt med, at betalingerne var et led i hvidvask eller misbrug.

Af retten i Koldings udtalelse kan det udledes, at en vareleverandør, såfremt der foreligger særlige omstændigheder ved en betaling fra en tredjepart, kan være forpligtet til at undersøge de nærmere forhold omkring betalingen. Rettens udtalelse bygger på en vurdering af vareleverandørens faktiske eller hypotetiske kendskab til omstændighederne omkring en tredjepartsbetaling. Retten konkluderer, at en vareleverandør kan ifalde erstatningsansvar, hvis der foreligger særlige omstændigheder, som giver anledning til, at vareleverandøren vidste eller burde have vidst, at betalingerne skete som led i hvidvask eller misbrug. Heraf kan udledes et princip om, at vareleverandøren, under sådanne særlige omstændigheder, har pligt til at foretage en nærmere undersøgelse af den tredjepartsbetaling, der modtages. Tilsidesættelse af denne undersøgelsespligt kan føre til ansvar, såfremt undladelsen kan karakteriseres som culpøs. Der kan således i medfør af retten i Koldings udtalelse indfortolkes en pligt for vareleverandøren til at undersøge forholdene omkring en betaling fra en tredjepart, når de konkrete omstændigheder tilsiger, at der bør udvises særlig agtpågivenhed.

At der antageligt gælder en undersøgelsespligt for en vareleverandør, hvis der ved en tredjepartsbetaling foreligger særlige omstændigheder, underbygges også af sag BS-35980/2023-KOL, hvor der forelå sådanne særlige omstændigheder ved to overførsler på i alt 752.691,24 kroner (100.800,00 euro) fra et selskab (fakturafabrik), at det for vareleverandøren burde have givet anledning til en nærmere undersøgelse af sammenhængen mellem betalingerne og leveringen af varer til en irakisk varemottager.¹⁸² Retten i Kolding fandt, at vareleverandøren havde handlet på en sådan måde, at denne måtte anses for at have medvirket til hvidvask, ved ikke at have foretaget nogen særlig undersøgelse af baggrunden for betalingen. Retten begrundende afgørelsen med følgende:

Selv om det efter As forklaring ikke var ualmindeligt, at betalinger fra Irak ikke indeholdt korrekte henvisninger til ordrenummer el.lign., finder retten efter en samlet vurdering, at der ved betalingerne og forløbet op til foreligger sådanne særlige omstændigheder, at sagsøgte burde have foretaget en nærmere undersøgelse af sammenhængen mellem betalingerne og leveringen af varer, herunder om betalingen kunne anses for at være forretningsmæssig begrundet i forhold til Selskab 1. Ved ikke at foretage nogen særlig undersøgelse af baggrunden for betalingen finder retten, at sagsøgte har handlet på en sådan måde, at de må anses for at have medvirket til hvidvask.

Københavns Byret åbner også muligheden for, at gælder en undersøgelsespligt for en vareleverandør i sag BS-14661/2023-KBH modsætningsvist, hvor det ikke fandtes godtgjort, at en vareleverandør havde handlet erstatningspådragende, ved at undlade at foretage særskilte undersøgelser af baggrunden for, at fire betalinger på i alt 85.200 euro blev foretaget af en tredjepart. Retten udtalte:

¹⁸² Dommen gengives i afsnit 2.6.3.

Det er således efter bevisførelsen ikke godtgjort, at Selskab B har handlet erstatningspådragende ved at undlade at foretage særskilte undersøgelser af baggrunden for, at transaktionerne blev foretaget af tredjemand.

I den konkrete sag bliver der lagt vægt på, at vareleverandøren har haft et længerevarende kundeforhold med varemottageren. Der bliver samtidig lagt vægt på, at vareleverandøren i nær tilslutning til modtagelse af betaling bliver gjort bekendt med, at betaling foretages ved flere delbetalinger, ligesom de præcise delbeløb blev oplyst. Selvom vareleverandøren blev frifundet i sagen, synes Københavns Byret at anlægge et synspunkt om, at der i en lignende situation kan opstå en pligt for en vareleverandør til at foretage en nærmere undersøgelse af sammenhængen mellem en betaling og levering af en vare.

Det må således antages, at domstolene betinger indtræden af en undersøgelsespligt for en vareleverandør af, at der foreligger særlige omstændigheder i forbindelse med en tredjepartsbetaling, som efter forholdene giver anledning til en nærmere undersøgelse. Det kan imidlertid ikke udledes af retspraksis, hvilke forhold domstolene generelt anser for at udgøre særlige omstændigheder.

Retten i Koldings begrundelse i sag BS-35980/2023-KOL kan imidlertid give en vis indikation af, hvilke forhold der kan udgøre særlige omstændigheder. Retten lagde vægt på, at der forelå en uoverensstemmelse mellem et nummer angivet på en overførselskvittering og det ordrenummer, der fremgik af en proformafaktura. Retten i Kolding fandt på baggrund af en samlet vurdering herefter, at der forelå sådanne særlige omstændigheder ved betalingerne og forløbet, at sagsøgte burde have foretaget en nærmere undersøgelse af sammenhængen mellem betalingerne og vareleveringen.

I de forenede sager BS-59285/2023-KOL og BS-59292/2023-KOL (utrykt og anket) blev en vareleverandør pålagt erstatningsansvar, da vareleverandøren undlod at foretage en nærmere undersøgelse af, om en overførsel på 30.000 euro fra en tredjepart - til trods for foreliggende hvidvaskindikatorer - kunne anses for at være forretningsmæssigt

begrundet.¹⁸³ Retten i Kolding lagde blandt andet vægt på en uoverensstemmelse mellem et nummer angivet på overførselskvitteringen og den ordre, som betalingen blev anvendt til at afskrive i vareleverandørens bogholderi. Hertil kom, at de omgivende omstændigheder fremstod uklare. Det blev endvidere tillagt betydning, at vareleverandøren havde modtaget delbetalinger fra flere andre danske og udenlandske tredjemænd. Retten henviste direkte til forekomsten af hvidvaskindikatorer. Det kan derfor antages, at særlige omstændigheder foreligger, når der enten er klare eller konkrete indikatorer på hvidvask, eller når øvrige forhold omkring betalingen tilsiger en nærmere undersøgelse.

Den foreliggende retspraksis synes at indikere, at når en undersøgelsespligt for en vareleverandør opstår som følge af særlige omstændigheder ved en betaling, retter pligten sig mod en vurdering af, hvorvidt en betaling kan anses for at være forretningsmæssigt begrundet. Til illustration henvises der til sagerne BS-59285/2023-KOL og BS-59292/2023-KOL, BS-35980/2023-KOL og BS-14661/2023-KBH, hvor domstolene i samtlige tilfælde fokuserer på, om betalingerne kan anses for forretningsmæssigt begrundet.

Efter bevisførelsen kan det ikke lægges til grund, at Selskab 2 trods de foreliggende hvidvaskindikatorer, foretog nogen nærmere undersøgelse af, om overførslen fra Selskab 3 ApS kunne anses for at være forretningsmæssigt begrundet i forhold til Selskab 4.

Selv om det efter As forklaring ikke var ualmindeligt, at betalinger fra Irak ikke indeholdt korrekte henvisninger til ordrenummer el.lign., finder retten efter en samlet vurdering, at der ved betalingerne og forløbet op til foreligger sådanne særlige omstændigheder, at sagsøgte burde have foretaget en nærmere undersøgelse af sammenhængen mellem betalingerne og leveringen af varer, herunder om betalingen kunne anses for at være forretningsmæssig begrundet i forhold til Selskab 1. Ved ikke at foretage nogen særlig undersøgelse af baggrunden for betalingen finder retten, at

¹⁸³ BS-59285/2023-KOL og BS-59292/2023-KOL er vedlagt som bilag 4.

sagsøgte har handlet på en sådan måde, at de må anses for at have medvirket til hvidvask.

Retten finder det imidlertid ikke godtgjort, at Selskab B have været bekendt med, at de overførte beløb fra Selskab A Selskab A var eller burde, som den irakiske kunde angav som forudbetaling af faktura E001136230, ikke for var forretningsmæssigt begrundet, og at overførslerne skete som led i hvidvaskaktiviteter.

Det forhold, at domstolene tillægger det betydning, om en disposition er forretningsmæssigt begrundet, er ikke uden fortilfælde. En tilsvarende vurdering gør sig gældende i de efterhånden velkendte selskabstømmersager, som der med fordel kan skeles til. Som eksempel kan nævnes U.1997.364H, hvor en sælger af et overskudsselskab og en købers bank blev erstatningsansvarlige for skattevæsenets tab ved selskabstømning. Højesteret udtalte:

For Satair Holding havde salget af overskudsselskabet alene til formål at undgå betaling af en skat på 13 mio. kr. (..). Salget havde således ikke karakter af en normal forretningsmæssig disposition.

Den samme begrundelse findes i U.2000.365/2H, hvor en sælger, sælgerens advokat, dennes revisor og en købers bank blev erstatningsansvarlige over for skattevæsenet, ved salg af et overskudsselskab, da skattevæsenet led tab som følge af selskabstømning. Højesteret anførte:

Af de grunde, som er anført af landsretten, tiltræder Højesteret, at salget af overskudsselskabet ikke havde karakter af en normal forretningsmæssig disposition.

Det forhold, at en undersøgelsespligt først indtræder, når der foreligger særlige omstændigheder ved en betaling, indikerer, at der næppe gælder en generel undersøgelsespligt for en vareleverandør ved modtagelse af tredjepartsbetalinger.

Sagen BS-14669/2023-KBH underbygger, at der ikke foreligger en generel undersøgelsespligt i alle tilfælde, hvor en vareleverandør modtager en betaling fra en tredjepart.¹⁸⁴ Sagen omhandlede, hvorvidt en vareleverandør havde handlet ansvarspådragende, ved at have modtaget to overførsler fra en tredjepart på i alt 354.978,20 kroner, for en kemikalileverance til en varemodtager i Syrien. Københavns Byret fandt, at vareleverandøren ikke havde handlet ansvarspådragende ved modtagelse af betalingerne. Vareleverandøren blev herefter frifundet.

BS-14669/2023-KBH (utrykt og anket): En spansk vareleverandør (B) havde indgået en aftale med en varemodtager i Syrien (C) om levering af 60.000 kg kaliumhydroxidflager. B modtog ad to omgange betaling fra et nu konkursramt dansk selskab (A) på i alt 354.978,20 kroner. Begge betalinger blev foretaget fra en bankkonto tilhørende A. Betalingen fra A var en delbetalingen for den samlede leverance. Den resterende del af vederlaget blev betalt af en dansk enkeltmandsvirksomhed (D). Aftalen blev indgået ved faktura af 28. oktober 2021, og leverancen på 60.000 kg kaliumhydroxidflager blev herefter den 1. november 2021 afsendt fra havnen i Barcelona. A blev efterfølgende taget under konkursbehandling, og konkursboet anlagde derfor sag mod B med påstand om, at B havde handlet erstatningspådragende ved have modtaget de to betalinger på i alt 354.978,20 kroner. Det var i sagen ubestridt, at A af kriminelle bagmænd var blevet misbrugt til bl.a. hvidvask af mere end 74 millioner kroner. Københavns Byret lagde herefter til grund ved sagens førelse, at betalingen til B blev foretaget med midler, der stammede fra kriminelle hvidvaskaktiviteter. Retten fandt, at konkursboet ikke havde godtgjort, at det er usædvanligt eller i sig selv kræver særlige undersøgelser, at et selskab i den internationale samhandel modtager betalinger for leverancer fra andre end køberen, herunder modtager betalinger fra et selskab i et land, hvor køberen ikke er hjemhørende.

¹⁸⁴ BS-14669/2023-KBH er vedlagt som bilag 5.

Retten fandt ligeledes, at konkursboet ikke havde ført tilstrækkeligt bevis for, at B ved modtagelse af betalingen burde have foretaget særskilt undersøgelse af, om A var i lovlig besiddelse af beløbet. Københavns Byret fandt derfor, at B ved modtagelse af betalingen ikke havde handlet ansvarspådragende. B blev herefter frifundet.

Sagen illustrerer, at en vareleverandør ikke automatisk pålægges en undersøgelsespligt alene som følge af modtagelsen af en tredjepartsbetaling. I de tilfælde, hvor der således opstår en undersøgelsespligt for vareleverandøren, er det - på baggrund af den sparsomme retspraksis - vanskeligt at opstille generelle retningslinjer for, hvilke krav, der stilles til en sådan undersøgelse.

Som led i en generel vurdering af de krav, der stilles til en vareleverandørs undersøgelsespligt, når en sådan indtræder, kan der henvises til sag BS-35980/2023-KOL, som er gengivet i afsnit 5.3 og omtalt ovenfor i nærværende afsnit. Retten i Kolding lagde i sagen vægt på, at vareleverandøren allerede ved modtagelsen af betalingen umiddelbart kunne konstatere, at denne var foretaget via en dansk bank. Retten lagde desuden vægt på, at vareleverandøren umiddelbart, eller i hvert fald uden større vanskeligheder, kunne konstatere, at betalingen ikke kom fra et vekselbureau eller en anden betalingsvirksomhed, men hidrørte fra en tredjepart uden umiddelbar tilknytning til det underliggende aftaleforhold. Ligeledes lagde retten vægt på, at vareleverandøren ikke foretog andre undersøgelser af betalingen, end en konstatering af, at de indbetalte beløb svarede til de fakturerede.

Uddrag fra retten i Kolding:

I relation til denne sag må retten hense til, at sagsøgte umiddelbart kunne konstatere, at betalingen skete via en dansk bank. Sagsøgte kunne også umiddelbart eller i hvert fald uden større vanskeligheder konstatere, at betalingen for varerne ikke kom fra et vekselbureau eller en anden betalingsvirksomhed, men hidrørte fra en tredjepart (

Selskab 1), der ikke umiddelbart havde nogen relation til aftaleforholdet mellem sagsøgte og Selskab 3. Retten må også hense til, at sagsøgte efter As forklaring desuagtet ikke foretog andre undersøgelser af betalingen, end en konstatering af, at de indbetalte beløb svarede til de fakturerede.

Retten i Kolding synes at opstille et minimumskrav til vareleverandørens undersøgelse af forholdene ved en tredjepartsbetaling, når undersøgelsespligten indtræder. Vareleverandøren må således som minimum være forpligtet til at foretage en vis kontrol af sammenhængen mellem betalingen og leveringen, når en sådan sammenhæng eller ikke-sammenhæng umiddelbart kan konstateres, eller når en sådan kontrol kan gennemføres uden betydelige vanskeligheder.

I samme ombæring kan der henvises til sag BS-50011/2023-KOL, hvoraf der antageligt kan udledes en øvre grænse for en vareleverandørs pligt til at undersøge de nærmere omstændigheder vedrørende en tredjepartsbetaling.¹⁸⁵ Vareleverandøren blev frifundet i sagen. I sagen fremgår det, at:

(...) Det er endvidere ubestridt, at Selskab 2 ikke fik meddelelse om hvidvask vedrørende de pågældende overførsler fra banker eller myndigheder, ligesom forholdet om misbrug og hvidvask i Selskab 1 efter det oplyste først kom for en dag på tidspunktet omkring selskabets likvidation og konkurs i foråret 2021.

Det fremgår af nærværende uddrag, at en vareleverandør som udgangspunkt ikke anses for forpligtet til at foretage vidtgående undersøgelser med henblik på at afdække hvidvask, hvis hverken pengeinstitutter eller myndigheder har været i stand til at opdage forholdet, og hvidvasken først bliver synlig i forbindelse med likvidation, tvangsopløsning eller konkurs. Det skal dog bemærkes, at forholdet i sagen er ubestridt og derfor uden videre er

¹⁸⁵ Sagen er delvist gengivet i afsnit 2.6.3. og nærværende afsnit 5.2.

lagt til grund i sagen, hvorfor udtalelsen ikke nødvendigvis er et udtryk for rettens selvstændige stillingtagen.

Lignende øvre grænse findes dog i sagen BS-14669/2023-KBH, hvor en vareleverandør også blev frifundet:

Retten lægger efter de foreliggende oplysninger til grund, at salget af 60.000 kg. kaliumhydroxidflager til selskabet i Syrien var lovligt, og at det først efter modtagelsen af betalingen og leveringen i Syrien blev konstateret, at Selskab 1 ApS blev anvendt til ulovlige hvidvask-aktiviteter.

Der kan derfor ikke stilles krav om, at en vareleverandør gennem sin undersøgelse afdækker hvidvask i alle tilfælde, særligt ikke hvor forholdene heller ikke er blevet identificeret af relevante myndigheder eller finansielle institutioner forud for en eventuel likvidation, tvangsopløsning eller konkurs. Hvis man antager, at en vareleverandør til enhver tid er forpligtet til at foretage omfattende undersøgelser ved modtagelse af en tredjepartsbetaling, med henblik på at konstatere, om der foreligger hvidvaskaktiviteter i det betalende selskab, vil det angiveligt medføre et næsten objektiviseret ansvar for vareleverandøren. En sådan forpligtelse må anses for uforenelig med hensynet til en effektiv og praktisk gennemførlig international samhandel.

Sammenfattende kan det siges, at der formentligt kan opstå en undersøgelsespligt for en vareleverandør ved modtagelse af en tredjepartsbetaling, når der er sådanne særlige omstændigheder omkring betalingen, at forholdene kræver en nærmere undersøgelse. Det er dog vanskeligt at opstille **generelle** retningslinjer for, hvornår sådanne omstændigheder foreligger. Der kan imidlertid angives mulige forhold, herunder konkrete hvidvaskindikatorer eller uoverensstemmelser mellem kontraktmateriale, fakturaer, overførselskvitteringer og lignende dokumenter.

Når undersøgelsespligten indtræder, retter den sig mod vurderingen af, om betalingen kan anses for forretningsmæssigt begrundet. Hvis betalingen ikke er forretningsmæssigt

begrundet, er leverandøren som udgangspunkt forpligtet til at afvise betalingen. Undlades dette, eller tilsidesættes undersøgelsespligten i en situation, hvor der foreligger hvidvask og betalingen ikke er forretningsmæssigt i øvrigt, risikerer vareleverandøren at ifalde erstatningsansvar.

Der foreligger næppe en generel undersøgelsespligt i alle tilfælde, hvor en vareleverandør modtager betaling fra en tredjepart. Det kan dog udledes, at der gælder nærmere bestemte minimumskrav, når en undersøgelsespligt indtræder. Vareleverandøren vil som minimum være forpligtet til at foretage en grundlæggende kontrol af sammenhængen mellem betalingen og leveringen, såfremt kontrollen kan ske uden væsentlige vanskeligheder.

Det kan ikke kræves, at en vareleverandør afdækker hvidvask i enhver tænkelig situation. Der må nødvendigvis gælde en øvre grænse for undersøgelsespligtens rækkevidde og omfang. Vurderingen må derfor bero på de konkrete omstændigheder i den enkelte sag, og det må være op til domstolene at udvikle en praksis, der fastslår den øvre grænse.

Det vil være uhensigtsmæssigt at statuere en generel undersøgelsespligt, da det ville medføre, at en vareleverandør i alle tilfælde skulle undersøge de nærmere omstændigheder ved en tredjepartsbetaling. Dette ville være uforeneligt med den internationale samhandel, da tredjepartsbetalinger anerkendes som legitime og lovlige betalingsformer. En generel undersøgelsespligt ville derfor udgøre en urimelig byrde for selskaber, der opererer i brancher, hvor tredjepartsbetalinger er almindeligt anvendt.

Det må derfor i sidste ende bero på en konkret vurdering, om der foreligger særlige omstændigheder, der kan begrunde indtræden af en undersøgelsespligt. Sådanne omstændigheder kan blandt andet være tilstedeværelsen af hvidvaskindikatorer eller fraværet af en forretningsmæssig begrundelse for betalingen. Det må endvidere være op til domstolene at fastsætte de nærmere krav til undersøgelsens indhold og omfang, når pligten indtræder. Alternativt kunne lovgiver vælge at regulere området nærmere, men dette henhører under den lovgivende kompetence.

Da området fortsat er præget af begrænset retspraksis, er det endnu ikke muligt at udlede generelle retningslinjer for en eventuel regel om en vareleverandørs undersøgelsespligt eller udstrækningen heraf. Det forventes dog, at retspraksis vil blive mere afklaret i takt med, at de afgørelser, der er omtalt i nærværende afhandling, forelægges for højere instanser. Alle fem afgørelser er anket.

7. Konklusion

For at kunne besvare afhandlingens centrale spørgsmål, har det været nødvendigt at inddrage flere retsområder på tværs af dansk ret og EU-ret, herunder især reglerne om moms og erstatning. Det skyldes, at svindlen foretaget af de selskaber, der indgår den hvidvaskkonstruktion, der behandles i afhandlingen, er flerleddet. Den har både karakter af "klassisk" hvidvask og af organiseret moms- og skattesvig, hvor betalingsstrømmen er udtryk for en konstrueret struktur, som ikke afspejler reelle forretningsmæssige transaktioner.

Afhandlingen har haft til formål at undersøge, hvornår en vareleverandør, der modtager betaling fra en tredjepart uden synlig tilknytning til transaktionskæden, er forpligtet til at undersøge de nærmere omstændigheder for betalingen. Det kan på baggrund af det foreliggende konkluderes, at der ikke gælder en generel undersøgelsespligt ved modtagelse af tredjepartsbetalinger. En sådan pligt opstår kun, når der foreligger særlige omstændigheder, som burde give anledning til nærmere undersøgelse. Det er derfor den konkrete kontekst og ikke alene betalingens afsender, der er afgørende for, om der kan udledes en undersøgelsespligt.

Det kan udledes af retspraksis, at særlige omstændigheder navnlig foreligger, når der ses klare uoverensstemmelser mellem kontraktmateriale, fakturaer og overførselsoplysninger, eller når betalingen savner en forretningsmæssig begrundelse. Derudover vil kendte hvidvaskindikatorer, herunder brug af delbetalinger for større leverancer, ligeledes kunne udgøre særlige omstændigheder. Når omstændighederne er af en karakter, som burde

vække mistanke, er vareleverandøren forpligtet til at undersøge sammenhængen mellem betaling og leverance.

Det følger endvidere af domstolenes praksis, at undersøgelsespligten som minimum indebærer en basal kontrol, når det for vareleverandøren er muligt umiddelbart at foretage en sådan kontrol uden betydelige vanskeligheder. En sådan kontrol kan blandt andet være at undersøge, om overførselsoplysninger stemmer overens med ordrenummer, modtager, og leveringsforhold. Tilsidesættelse af undersøgelsespligten, når den er indtrådt, kan føre til erstatningsansvar, hvis der samtidig foreligger culpa og der er årsagssammenhæng mellem undladelsen og det tab, der er lidt af konkursboet.

Samtidig klarlægger afhandlingen, at undersøgelsespligten har en øvre grænse. Vareleverandøren er ikke forpligtet til at afdække hvidvask i enhver situation, navnlig ikke når de relevante oplysninger ikke er let tilgængelige, eller når hvidvasken endnu ikke er opdaget af myndighederne. En vidtgående generel undersøgelsespligt vil pålægge erhvervsdrivende en urimelig byrde og være uforenelig med hensynet til effektiv samhandel, hvor tredjepartsbetalinger ofte benyttes til legitime formål i internationale transaktioner.

Afhandlingen viser, at vurderingen af, om en undersøgelsespligt foreligger, beror på en samlet bedømmelse af de faktiske omstændigheder, og om forholdene burde give anledning til særlig mistanke. Der kan ikke opstilles en udtømmende liste over, hvad der udgør særlige omstændigheder, og dette må udledes på baggrund af den foreliggende og fremtidige retspraksis. Retsområdet er dog endnu præget af usikkerhed, og domstolene har ikke endeligt afklaret undersøgelsespligtens præcise grænser.

Det må derfor forventes, at der i takt med yderligere retspraksis vil ske en præcisering af, hvilke kriterier der skal lægges vægt på ved vurderingen af, om en undersøgelsespligt foreligger, og hvad denne nærmere indebærer. Alternativt kan det overvejes, om der bør ske en lovgivningsmæssig regulering af området. Indtil da må det bero på en konkret

vurdering i den enkelte sag, om der foreligger sådanne særlige omstændigheder, at vareleverandøren er forpligtet til at reagere på en tredjepartsbetaling. For på nuværende tidspunkt at vurdere udstrækningen af en vareleverandørs undersøgelsespligt, når betalingen kommer fra en tredjepart uden tilknytning til transaktionskæden, må der foretages en samlet bedømmelse af de konkrete omstændigheder i det foreliggende tilfælde.

8. Litteraturliste

EU-retlige retsakter mv

Europa-Parlamentets og Rådets forordning af 2012-12-12 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (1215/2012)

Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2024/1620 af 31. maj 2024 om oprettelse af Myndigheden for Bekæmpelse af Hvidvask af Penge og Finansiering af Terrorisme

Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2024/1624 af 31. maj 2024 om forebyggende foranstaltninger mod anvendelse af det finansielle system til hvidvask af penge eller finansiering af terrorisme

Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2024/1640 af 31. maj 2024 om de mekanismer, som medlemsstaterne skal indføre for at forebygge anvendelse af det finansielle system til hvidvask af penge eller finansiering af terrorisme

Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2023/1113 af 31. maj 2023 om oplysninger, der skal medsendes ved pengeoverførsler og ved overførsler af visse kryptoaktiver

Rådets direktiv af 2006-11-28 om det fælles merværdiafgiftssystem (2006/112) (MSD)

Traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde af 13. december 2007

Love

Erstatningsansvarsloven: Lovbekendtgørelse 2018-08-24 nr. 1070 om erstatningsansvar

Færdselsloven: Lovbekendtgørelse 2024-11-26 nr. 1312 Færdselsloven

Grundloven: Danmarks 1953-06-05 nr. 169 Riges Grundlov

Hvidvaskloven: Lovbekendtgørelse 2024-06-21 nr. 807 om forebyggende foranstaltninger mod hvidvask og finansiering af terrorisme

Hundeloven: Lovbekendtgørelse 2021-03-02 nr. 329 om hunde

Konkursloven: Lovbekendtgørelse 2024-11-09 nr. 1162 Konkursloven

Købeloven: Lovbekendtgørelse 2021-09-24 nr. 1853 Købelov

Momsloven: Lovbekendtgørelse 2024-02-27 nr. 209 om merværdiafgift (momsloven)

Retsplejeloven: Lovbekendtgørelse 2024-11-05 nr. 1160 om rettens pleje

Selskabsloven: Lovbekendtgørelse 2025-03-20 nr. 331 om aktie- og anpartsselskaber

Straffeloven: Lovbekendtgørelse 2024-11-05 nr. 1145

Årsregnskabsloven: Lovbekendtgørelse 2024-09-23 nr. 1057 Årsregnskabsloven

Bekendtgørelser

Momsbekendtgørelsen: Bekendtgørelse 2023-11-29 nr. 1435 om merværdiafgift

Domsregister

Ugeskrift for Retsvæsen

U.1975.425H	U.1997.364H
U.1987.985Ø	U.2000.365/2H
U.1989.135H	U.2023.945H

Forsikrings- og Erstatningsretlig Domssamling

FED 2001.2187	FED 2003.1029
---------------	---------------

Domsdatabasen

BS-35980/2023-KOL – nr. 1187/24

Utrykte afgørelser

BS-14661/2023-KBH	BS-50011/2023-KOL
BS-14669/2023-KBH	BS-59285/2023-KOL og BS-59292/2023-KOL

EU-domstolens praksis

C-16/93, Tolsma - ECLI:EU:C:1994:80

C-80/20, *Wilo Salmson France SAS* – ECLI:EU:C:2021:326

C-89/81, *Hong-Kong Trade* – ECLI:EU:C:1982:121

C-152/02, *Terra Baubedarf-Handel GmbH* – ECLI:EU:C:2004:268

C-342/87, *Genius Holding BV.* – ECLI:EU:C:1989:120

C-375/13, *Kolassa* – ECLI:EU:C:2015:37

C-442/22, *P sp. z o.o* - ECLI:EU:C:2024:100

C-642/11, *Stroy trans EOOD* – ECLI:EU:C:2013:54

C-664/16, *Vadan* – ECLI:EU:C:2018:933

C-712/17, *EN.SA. Srl* – ECLI:EU:C:2019:374

Bøger

Bang-Pedersen Rammeskow, Ulrik m.fl. (2024). *Den civile retspleje* (6. udgave, 1. oplag), Hans Reitzels forlag

Blume, Peter, (2020). *Retssystemet og juridisk metode* (4. udgave, 1. oplag), Djøf Forlag

Bryde Andersen, Mads (2020). *Lærebog i obligationsret 1* (5. udgave, 1. oplag), Karnov Group

D. Tvarnø, Christina og Ruth Nielsen (2021). *Retskilder og retsteorier*, (6. udgave, 1. oplag), Djøf Forlag

Evald, Jens, (2024). *Juridisk teori, metode og videnskab* (3. udgave, 1. oplag), Djøf Forlag

Gomard, Bernhard, (2002). *Moderne erstatningsret* (1. udgave, 2. oplag), Djøf Forlag

Gomard, Bernhard og Michael Kistrup (2020), *Civilprocessen* (8. udgave, 1. oplag), Karnov Group

Hansen, Ole og Vibe Ulfbeck, (2023). *Lærebog i aftaleret* (2. udgave, 1. oplag), Djøf Forlag

Hertz, Ketilbjørn (2015), *Bruxelles I-forordningen* (2. udgave, 1. oplag), Djøf Forlag

Isager, Helle og Bo von Eyben, (2024). *Lærebog i erstatningsret* (10. udgave, 1. oplag), Djøf Forlag

Iversen, Torsten, (2019). *Obligationsret 1. del* (6. udgave, 1. oplag), Djøf Forlag

Kuld Hansen, Torben og Lars Lindencrone Petersen, (2023). *Insolvensprocesret* (5. udgave, 1. oplag), Karnov Group

L. Hansen, Lone og Erik Werlauff (2022). *Den juridiske metode* (3. udgave, 1. oplag), Djøf Forlag

Munk-Hansen, Carsten (2021). *Den juridiske løsning: Introduktion til den juridiske metode*, (2. udgave, 1. oplag), Djøf Forlag

Munk-Hansen, Carsten, (2022). *Retsvidenskabsteori* (3. udgave, 1. oplag), Djøf Forlag

Schans Christensen, Jan, (2021). *Kapitalselskaber, Aktie- og anpartsselskaber* (6. udgave, 1. oplag), Karnov

Sofie Resen Steenstrup, Anne (2017). *Skadelidtes medvirken* (1. udgave, 1. oplag), Djøf Forlag

Strandet Jepsen, Andersen og Casper Bjerregaard Eskildsen m.fl., (2024). *Momsretten* (1. udgave, 1. oplag), Karnov Group

Ørgaard, Anders, (2022). *Konkursret* (13. udgave), Djøf Forlag

Andet materiale

Credito by VISMA – *En grundig intro til hvidvask* - link: <https://crediro.com/da/hvidvask-en-grundaeggende-introduktion>

Danmarks Nationalleksikon, *definition* – link: <https://lex.dk/neobank>

Den danske ordbog og Danmarks Nationalleksikon, *definition af hvidvask* – link: <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=fakturafabrik> og <https://lex.dk/fakturafabrik>

Financial Action Task Force, *TRADE-BASED MONEY LAUNDERING* – link: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/brochures/Handout-Trade-Based-Money-Laundering-Private-Sector.pdf>

Financial Action Task Force (2006), *Trade Based Money Laundering* – link: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/reports/Trade%20Based%20Money%20Laundering.pdf.coredownload.pdf>

Financial Action Task Force (2020), *Trade-Based Money Laundering – Trends and Developments* – link: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/reports/Trade-Based-Money-Laundering-Trends-and-Developments.pdf.coredownload.inline.pdf>

Financial Action Task Force (2021), *Trade-Based Money Laundering – Risk Indicators* – link: <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/reports/Trade-Based-Money-Laundering-Risk-Indicators.pdf.coredownload.inline.pdf>

Hvidvasksekretariatet, *Hvidvask* – link: <https://hvidvask.dk/hvidvask>

Hvidvasksekretariatet (Temarapport 2022), *Handelsbaseret hvidvask* – link: <https://hvidvask.dk/udgivelser-om-hvidvask/temarapporter>

Hvidvasksekretariatet (Temarapport 2024), *Tredjepartsbetalinger – en overset hvidvaskkanal?* – link: <https://hvidvask.dk/-/media/mediefiler/hvidvask/hvidvask-da/dokumenter/udgivelser/temarapporter/tredjepartsbetalinger-2024.pdf>

Hvidvasksekretariatet (2022), *Den nationale risikovurdering* – link: <https://hvidvask.dk/udgivelser-om-hvidvask/den-nationale-risikovurdering-2022>

Skattestyrelsen, *Hvad er hvidvask?* – link: <https://sktst.dk/skattekontrol/hvidvask>

Bilag

Bilag 1: BS-35980/2023-KOL

Bilag 2: BS-50011/2023-KOL

Bilag 3: BS-14661/2023-KBH

Bilag 4: BS-59285/2023-KOL og BS-59292/2023-KOL

Bilag 5: BS-14669/2023-KBH

Ordoptælling ? X

Statistik:

Sider	78
Ord	20.361
Tegn (uden mellemrum)	122.777
Tegn (med mellemrum)	142.941
Afsnit	308
Linjer	1.843

☐ Medtag tekstfelter, fodnoter og slutnoter

Luk

Dokumentation for specialets omfang